הלכות גירושין פרק ז' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

רמב"ם הלכות גירושין פרק ז'

הקדמה לפרק ז'

1. לשון הרמב"ם

פרק ז' מהלכות גירושין (ענין המביא גט ממדינת הים, והלכות שליחות ונאמנות הגט).

2. פשט פשוט

הפרק עוסק בהלכות שליח המביא גט (הן בארץ ישראל והן מחוץ לארץ), בתקנת אמירת "בפני נכתב ובפני נחתם", ובדיני ערעור הבעל וקיום הגט.

3. חידושים והסברים

* **נקודת השקפה על דרך הסוד/הדרוש:** פרק ז' הוא כנגד השבת והאלף השביעי. כאן מגיע הרמב"ם סוף סוף אל המשנה הראשונה במסכת גיטין: "המביא גט ממדינת הים". עצם העובדה שישראל נמצאים בחוץ לארץ היא בחינה של גירושין ("ויגרש את האדם" – מגן עדן, וכן גירוש ישראל מארץ ישראל). לכן פותחת מסכת גיטין ביהודי שנמצא, לדאבוננו, בחוץ לארץ, ואין יודעים אם הוא עצמו כתב את הגט, ולכן עליו להביא ראיה ולומר "בפני נכתב".

* **סדר הרמב"ם לעומת המשנה:** הרמב"ם הולך בדרך הפשט ולא בדרך הסוד, ולכן ההלכה באה אצלו רק בשלב מאוחר יותר בהלכות גירושין. לאחר שבפרק ו' ביאר את הלכות השליחות באופן כללי, הוא עובר כעת לפרט מסוים בהלכות שליחות: שליח המביא גט מחוץ לארץ והלכות "בפני נכתב". כמו כן פותח הרמב"ם בסדר הפוך מן המשנה: בעוד שהמשנה פותחת במקרה שבו *כן* צריך לומר "בפני נכתב" (המביא גט ממדינת הים), פותח הרמב"ם במקרה הפשוט (בארץ ישראל) שבו *אין* צריך לומר, ורק אחר כך עובר למקרה שבו צריך.

* **מהות הפרק – ההתפתחות משליחות לנאמנות:** אף שהפרק הוא המשך להלכות שליחות (והוא פותח ב"שליח שהביא גט", וממשיך לדון בשליח שמת ובית דין ממנים שליח אחר להמשיך את הנאמנות), עיקר הנושא כאן הוא **הנאמנות** של הגט ושל השליח:

* הפרק עוסק במה שקורה כאשר הבעל (או אדם אחר) מערער על הגט, ובמה שתיקנו חכמים כדי למנוע ערעור כזה (שכן ערעור גורם לחורבן גדול – שגט שסברו שהוא כשר יוכל להיפסל לאחר מכן).

* **התפתחות השליחות:** עד כה ניתן היה לראות את השליח כמוביל טכני בלבד, הנושא דבר ממקום למקום (אף שתמיד עשה חלות). בפרק הקודם נעשה "ידו כידו", דבר המצריך מינוי שליחות בעדים. אבל כאן, מחמת החשש מערעור, עשו חכמים את השליח ליותר מכך: עליו לבחון את המצב ולתת **נאמנות** (הוא נעשה כמעט כעדים או כמעין בית דין).

* **ההשלכה על פסולי שליחות:** מכיוון שהשליח צריך נאמנות, נוצרות הלכות חדשות בשאלה מי יכול להיות שליח. בפרק הקודם למדנו שכמעט כל אחד יכול להיות שליח מלבד חמשת היוצאים מן הכלל, אך זה רק כאשר השליח אינו צריך נאמנות. כבר קודם לכן היה רמז לכך, במה שאמר הרמב"ם שפסול עדות מדרבנן פסול לשליחות – משום שלדעת הרמב"ם יש לשליח תמיד נאמנות מסוימת.

* **החילוק בין ארצות (עדים מצויין לקיימו):** בעיית הערעור משתנה לפי המקומות. במקום שמכירים את האנשים (כמו בארץ ישראל), גם אם מתעורר ערעור אפשר למצוא בקלות את העדים, ואף עוד לפני הבאת העדים עצמם הגט מתקיים על ידי אנשים המכירים את כתב ידם ("עדים מצויין לקיימו"). אבל כאשר הגט בא ממקום רחוק (מחוץ לארץ לארץ ישראל או בין ארצות אחרות), שבו אי אפשר למצוא את האנשים בקלות, שם צריכים לתקנות חכמים.

* **דיינות מעשית לעומת "למדנות" (חכמה מעשית לעומת חכמה עיונית):**

* יש חילוק יסודי בין "לומדים" ל"דיינים/רבנים". הלומדים עוסקים בחכמה עיונית (פילוסופיה והבנה) ומחפשים סתירות: כיצד מעמידים את הסוגיא, מדוע מצד אחד יש לבעל זכות ערעור, ומצד שני מאמינים לעדים או לשליח?

* הדיינים לעומתם רואים את ההלכה כחכמה מעשית – לפתור בעיות מעשיות בחיים. כאשר גט בא ממקום רחוק עלולות להיווצר כל מיני בעיות, ולכן נתנו חכמים באופן מעשי תפקיד לשליח: "ברר אתה את הדבר, ואנו ניתן את הכח שיסמכו על דבריך".

* (בסוף הפרק מתייחס הרמב"ם ל"חוששים" – והרמב"ם אינו משיב שם בחילוק למדני אלא בשכל הישר ובמעשיות, דבר המלמד שהחוששים אינם "לומדים" אלא "בריסקער" ההולכים אחר חששות כפייתיים במקום הבנה).

* **:** בגיטין עושים זאת הרבה יותר על ידי שליח מאשר בקידושין, ודאי משום שהצדדים מסוכסכים ואינם רוצים להיפגש פנים אל פנים ("ושלחה"). אך ממסכת גיטין נראית סיבה נוספת: לפעמים הגט עצמו נוצר בשל כך שהם רחוקים זה מזה – למשל, האשה החליטה לעבור לגור בארץ ישראל (לפי ההלכה של "הכל מעלין

לארץ ישראל" יש לה זכות לכך), והבעל אינו רוצה לבוא עמה, ולכן הוא מוכרח לשלוח אחריה גט (ולשלם את הכתובה).

הלכות א' – ב' (שליח המביא גט בארץ ישראל, ערעור הבעל, לא נתקיים, ואבד הגט)

1. לשון הרמב"ם

שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, אף על פי שלא ראה כתיבת הגט ולא ידע מי הם עדיו, נתן לו הבעל גט ואמר לו תן גט זה לאשתי, הרי זה נותנו לה בפני שנים, ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו תהיה מגורשת ותינשא בו. בא הבעל וערער ואמר לא גירשתי מעולם וגט שהובא לה מזויף היה, יתקיים בחותמיו. ואם לא נתקיים או לא נודעו עדיו כלל, תצא והולד ממזר שהרי אינה מגורשת. ואם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת.

2. פשט פשוט

שליח המביא גט מעיר אחת לעיר אחרת בארץ ישראל, אף על פי שלא ראה כיצד נכתב הגט ואינו מכיר את עדי החתימה, ואף אם במקום שבו נמצאת האשה גם כן אין מכירים כעת את עדי החתימה ("אין עדיו ידועין אצלנו"), נותן לה את הגט בפני שני עדים, והיא מגורשת ומותרת להינשא (שכן יש כאן גט בעדים, ואין צורך לחשוש סתם לבעיות; ואם תתעורר שאלה, הרי נמצאים בארץ ישראל, שבה ניתן בסופו של דבר לברר ולהגיע אל העדים).

אם הבעל בא ומערער על הגט, באמרו שמעולם לא גירש והגט היה מזויף ("מזויף" – לא הוא ולא העדים כתבו אותו), בית הדין צריך להתייחס לערעורו ברצינות, למצוא את העדים בארץ ישראל ולקיים את הגט על ידי החתימות. משקיימו שני העדים את הגט, בטל ערעור הבעל (שכן הוא יחיד ונוגע בדבר כנגד שני עדים). אך אם אי אפשר לקיים את הגט או שאין איש מכיר את העדים – אף אם *לא* נתברר שהגט אכן מזויף, אלא פשוט אין דרך להפריך את טענת הבעל – אם כבר נישאה לאחר, היא צריכה לצאת ("תצא"), והילדים מן הבעל השני ממזרים ("והולד ממזר"), שכן היא אשת איש גמורה ("שהרי אינה מגורשת"). אבל אם הגט אבד ("אבד הגט") קודם שהספיקו לקיימו, דינה רק כספק מגורשת.

3. חידושים והסברים

*** כח "ערעור הבעל" כנגד שטר בעדים:**

* חידוש גדול הוא שמאמינים לערעור הבעל לא רק לחומרא, אלא ממש לעשות את הוולד ממזר ודאי ("שהרי אינה מגורשת"), משום שאין לנו ראיה שהיא מגורשת.

* והרי יש כאן שטר בחתימת עדים! אילו באו סתם שני אנשים (או אפילו עדים) לערער על גט שיש בו חתימת עדים, הייתה הגמרא שואלת: "במאי חזית דסמכת אהני, סמוך אהני" – מדוע להאמין למערערים השניים יותר מן העדים הראשונים החתומים על השטר? אבל הגמרא שואלת "ערעור מאן?" ויוצא שצריך להיות דווקא ערעור של הבעל. הרמב"ם אינו מפרש את הטעם, אך נראה ש"ערעור" הוא דין מיוחד וזכות השייכת דווקא ל**בעל** (הוא "מיוחד" בענין זה).

* **סברא מוצעת ודחייתה:** החברותא מציע סברא מדוע יש לבעל כח זה: כיון שגט צריך תמיד להיכתב לשמה וברצון הבעל, יכול הבעל תמיד לבוא ולומר שלא נכתב לשמה או שלא נכתב ברצונו. ר' יצחק דוחה הסבר זה כ"דרשות" בעלמא, בסוברו שאין לומר סברות כאלה הגורמות לאנשים לחשוב שהם מבינים את הטעם, בשעה שבאמת אינם מבינים; זוהי פשוט גזירת חכמים שיש לבעל זכות לערער.

*** מהי בדיוק טענת הבעל בערעור? (מזויף לעומת לשמה):**

* **דיוקו של ר' יצחק ברמב"ם:** בגמרא לא נאמר בבירור מהו הערעור, אך הרמב"ם מבאר שערעור הבעל פירושו דווקא שהוא טוען שהגט **מזויף** – כלומר, שמעולם לא עשה את הגט והשליח בדה אותו מתחילתו ועד סופו.

* **הראיה:** התקנה כנגד הערעור היא "יתקיים בחותמיו". עדי החתימה יכולים להוכיח רק שהם אכן חתמו על הגט ושאינו מזויף. אילו בא הבעל בפסולים אחרים (למשל, שלא נכתב לשמה, או אחת משאר עשר או עשרים וחמש ההלכות הפוסלות גט), לא היה "יתקיים בחותמיו" מועיל כלל!

* **השקלא וטריא בענין עדי חתימה על לשמה:** החברותא אומר שמסתמא יכולים עדי החתימה להעיד גם על לשמה, שכן מן הסתם היו שם בשעת כתיבת הגט. ר' יצחק משיב שדבר זה אינו כתוב בשום מקום. עדי החתימה מעידים רק שהגט נכתב, ולא שבדקו אם נכתב לשמה (ונשארת שאלה פתוחה על מי מוטלת באמת האחריות לוודא שגט נכתב לשמה, והאם יש לבעל בכלל נאמנות לערער בטענות אחרות מלבד "מזויף").

*** החילוק בין "לא נתקיים" ל"אבד הגט":**

* **הקושיא:** מדוע כאשר הגט קיים ואי אפשר לקיימו ("לא נתקיים או לא נודעו עדיו") הדין חמור כל כך ש"תצא והולד ממזר", ואילו כאשר הגט אבד לגמרי ("אבד הגט") היא רק "ספק מגורשת"?

* **המגיד משנה ושיטת הרמב"ם:** **המגיד משנה** אומר שראשונים אחרים אכן חולקים על הרמב"ם וסוברים שגם במקרה הראשון (לא נתקיים) היא רק ספק מגורשת. אך הרמב"ם סובר שכל זמן שיש לה חזקת אשת איש ולא הפקיעו אותה על ידי קיום, היא נשארת אשת איש גמורה. (החברותא מעיר שמכאן רואים שערעור הבעל עצמו אינו חזק כל כך מצד עצמו, שהרי אילו היה חזק מאוד, לא היה קיום בחותמיו לבדו יכול להועיל כנגדו).

* **תירוץ לרמב"ם (סברת "רגלים לדבר"):** ר' יצחק מציע חידוש ליישב את הרמב"ם. בארץ ישראל כל היסוד הוא שקל למצוא את העדים ולקיים גט. ממילא, אם הגט מונח לפנינו ואף על פי כן אי אפשר למצוא אף יהודי מקומי אחד המכיר את החתימות ("לא נתקיים או לא נודעו עדיו"), הרי זה כשלעצמו מדליק "נורה אדומה"! העובדה שאי אפשר לקיימו בארץ ישראל היא "רגלים לדבר" שמשהו אינו כשורה, והדבר נותן כח ונאמנות מיוחדים לערעור הבעל לעשות את הוולד ממזר. מה שאין כן כאשר "אבד

הגט", אין שום ריעותא בחתימות; האשה יכולה לטעון שאילו היה הגט כאן, היו יכולים לקיימו בקלות רבה. לכן נשאר הדבר רק ספק מגורשת.

* **הקושי בחידוש זה:** החברותא סובר שזהו חידוש גדול ("חוצפה, המצאה") לומר שעצם העובדה שלא נמצא קיום בחותמיו יוצרת ריעותא, שהרי "לא נתקיים" אין פירושו שהעדים באו ואמרו שהוא שקר, אלא פשוט שלא מצאו אותם. ר' יצחק מודה שזהו חידוש עצמאי שאינו כתוב במפורש.

הלכה ג' (נשים שחזקתן שונאות זו את זו)

1. לשון הרמב"ם

לפיכך נשים שחזקתן שונאות זו את זו אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו, שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה כדי שתינשא ותיאסר על בעלה. ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, אפילו היתה הצרה נשואה לאחר, ויבמתה אפילו היתה אחותה, ובת בעלה. אבל שאר כל הנשים כשרות.

2. פשט פשוט

לפיכך, נשים שיש להן חזקה שהן שונאות זו את זו (מחמת תחרות משפחתית), אינן נאמנות להביא גט כשליחות עבור חברתן בארץ ישראל. אנו חוששים שמחמת השנאה תביא גט מזויף כדי לקלקל אותה – שחברתה תינשא לאיש אחר על סמך הגט, וכאשר יבוא הבעל הראשון ויערער, תיאסר על בעלה (והילדים יהיו ממזרים).

חמש הנשים הן:

1. **חמותה:** חמותה (כאשר החמות מביאה גט לכלתה).
2. **בת חמותה:** גיסתה (אחות הבעל).
3. **צרתה אפילו היתה הצרה נשואה לאחר:** צרתה (אשתו השנייה של הבעל), אפילו צרה לשעבר שנישאה לאחר מכן לאיש אחר.
4. **יבמתה אפילו היתה אחותה:** גיסתה (אשת אחי הבעל), אפילו אם היא גם אחותה ממש (שתי אחיות שנישאו לשני אחים).
5. **בת בעלה:** בתו החורגת (בת הבעל מאשה אחרת).

אבל כל שאר הנשים כשרות להביא את הגט, ואין חושדים בהן.

3. חידושים והסברים

* **משמעות המילה "לפיכך" (הקשר להלכות הקודמות):**

* על מה מבסס הרמב"ם את המילה "לפיכך" (מכיוון שמה)? אף שאצל הרמב"ם "לפיכך" אינו תמיד תוצאה ישירה של הדברים הקודמים (ולפעמים זוהי סתם הלכה הקשורה אליהם), כאן אפשר בכל זאת להסביר זאת בדיוק בשני אופנים:

* **צד ראשון (קנוניה עם הבעל):** בתחילה מציע ר' יצחק ש"לפיכך" חוזר לדין "תצא והולד ממזר" בערעור הבעל. מכיוון שלערעור הבעל יש כוח נורא כזה לאסור אשה ולעשות את ילדיה ממזרים, אנו חוששים מ"קנוניה" (יד אחת) – שהבעל יתייעץ עם אשה השונאת את אשתו, ישלח אותה עם גט, ואחר כך יבוא לערער כדי להזיק לה.

* **צד שני (שני שלבים בלי שום קנוניה – הפשט המוסכם):** החברותא ור' יצחק מגיעים לפשט פשוט וחד הרבה יותר, שאין צורך כלל להגיע לידי יד אחת עם הבעל. ה"לפיכך" מתייחס לשני השלבים של ההלכות הקודמות:

1. **שלב 1 (פיקוח מועט בארץ ישראל):** בארץ ישראל מאמינים לכל שליח מיד בלי "בפני נכתב". אדם יכול להיכנס לבית דין, להניח גט, ואפילו אם הוא אומר "איני יודע דבר על הגט הזה", בית הדין אינו בודק זאת ומתירים לאשה להינשא מיד (כי בדרך כלל אין חושדים באדם ברשעות כזו). דבר זה נותן לשליח בארץ ישראל יכולת ("כוח") עצומה.
2. **שלב 2 (כוח הערעור):** אם הבעל בא אחר כך ומערער, הכל קורס והיא צריכה לצאת משניהם (כמו סוטה, אסורה לראשון ולשני).

* **התוצאה ("לפיכך"):** מכיוון שזהו המצב בארץ ישראל, יכולה חמות או יבמה על דעת עצמה (ב"יצירתיות" רשעית רבה) ללכת ולזייף בעצמה גט, להביאו לבית דין בארץ ישראל, ובית הדין יקבל אותו בלי שום ראיות ויתיר לה להינשא. אחר כך יבוא הבעל האמיתי ודאי ויערער – לא משום שהוא בקנוניה עם החמות, אלא משום שבאמת מעולם לא נתן גט ואינו רוצה לגרשה! – והאשה תתעגן ותהיה אומללה לעולם. לכן אמרו חז"ל שדווקא בארץ ישראל (שבה מאמינים לשליח מיד בלי בפני נכתב) הנשים שחזקתן שונאות אינן יכולות להיות שליחות.

* **מציאות השנאה וצרה שנשואה לאחר:** הגמרא מביאה סברות מדוע כל הנשים הללו שונאות זו את זו, אך רואים גם במציאות היומיומית שכך הוא מנהג העולם. בצרה לשעבר, אף שכבר נישאה לאיש אחר, השנאה אינה חולפת – היא עדיין זוכרת את השנאה הישנה ואיך הלה "הלבינה את פניה" פעם.

* **האם השנאה הולכת לשני הכיוונים (זו את זו)?** הרמב"ם כותב רק כיוון אחד (למשל, החמות לכלתה, או בת הבעל לאשת אביה). אבל מה בהפך – האם כלה כשרה להביא גט לחמותה, או אשת האב לבת בעלה ("בת בעלה")? הרמב"ם אינו כותב זאת במפורש, אך בגמרא מבואר שאכן הדבר הולך לשני הכיוונים ("גם בהפך" – שונאות זו את זו), כך שיש חמישה זוגות.

* **יבמתה אפילו היתה אחותה (יבמה שהיא אחות):**

* **הקושיא:** בדרך כלל שנאת ה"יבמה" (אשת אחי הבעל) היא משום שהיא רואה בה מתחרה – שמא ימות בעלה בלא בנים, והאשה תצטרך להתייבם לבעלה (ותהיה צרתה), או להפך, והיא רוצה להזיק ולקלקל את השידוך ההוא. אבל אם היבמה היא גם אחותה ממש ("אחותה"), הרי אין שייך כלל ייבום! היבם ממילא לא יוכל לייבמה כי היא ערוה עליו ("אחות אשתו"). אם כן, מה חידושו של הרמב"ם ומדוע תהיה כאן שנאה?

* **התירוץ:** אף כשהסיבה המעשית של ייבום אינה שייכת במקרה זה, מכל מקום, כיוון שהן במעמד של יבמות, ממילא יש ביניהן

אותה קרבה וחיכוך ("קרבה מסוימת של הזקה") המביאה לידי שנאה, וחוששים שהיא רוצה להזיק לה.

הלכה ד' (שליח בארץ ישראל שחלה ועושה שליח אחר)

1. דברי הרמב"ם

המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל וחלה או נאנס, משלחו ביד אחר. וכן השני אם חלה משלחו ביד אחר, אפילו מאה. והאחרון שהגיע הגט לידו נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו, אף על פי שמת השליח הראשון.

2. פשט פשוט

שליח המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל (שבה הוא רק שליח להולכה ואינו צריך לומר עדות "בפני נכתב"), וחלה או אירע לו אונס (למשל, רכבו התקלקל) ואינו יכול לבצע את השליחות – רשאי למנות שליח שני ולמסור את הגט על ידו. אם גם השליח השני חלה (למשל, היה קורונה), יכול גם הוא לשלוח הלאה ביד אחר, וכן הלאה אפילו מאה שלוחים. השליח האחרון שהגט מגיע לידו נותנו לאשה בפני שני עדים (אינו צריך בית דין, אלא שני עדים), והיא מגורשת – אפילו אם השליח הראשון כבר מת לפני שהגט הגיע אליה.

3. חידושים והסברים

* **מדוע אין מפריע שהשליח הראשון מת?** כי כאשר שליח עושה שליח שני (אפילו עד מאה), השליח השני אינו פועל מכוח השליח הראשון, אלא כולם נעשים שלוחים ישירים מכוחו של הבעל. ממילא, אפילו אם השליח הראשון מת בינתיים, שליחות הבעל עדיין תקפה.

* **מדוע צריך דווקא "חלה או נאנס"?**

* **הקושיא:** כך אכן כתוב בגמרא ("חלה"), אך לכאורה קשה להבין: בהלכה יש כלל ש"שליח עושה שליח" – לשליח יש זכות למנות שליח אחר. אם יש לו זכות זו והשני נעשה שליח ישירות מהבעל, מה איכפת לנו אם השליח הראשון חלה או לא? מדוע אינו רשאי למוסרו לכתחילה לשני בלי אונס? (גם אין ברור לגמרי מן הלשון אם זהו רק לכתחילה או גם תנאי בדיעבד).

* **תירוץ א' (לגבי השליח הראשון):** זהו משום קפידת הבעל. כשהבעל נותן לאדם את המשימה להוליך את הגט, הוא מקפיד שדווקא הוא יוליכנו. רק אם אירע אונס, אז מסכים הבעל שישלח אחר, אך אינו רוצה שאנשים ישלחו זאת סתם כך מאחד לשני.

* **הקושיא על השליח השני ("וכן השני אם חלה"):** הרמב"ם כותב במפורש: "וכן השני **אם חלה**"! על כך עולה קושיא חזקה: בשליח הראשון אפשר להבין שהבעל בחר בו אישית ("אני קראתי לו"), ולכן הוא מקפיד שילך הוא אלא אם כן יש לו אונס. אבל את השליח השני הבעל אינו מכיר כלל! מה איכפת לבעל אם השליח השני מוליכו בעצמו או מוסרו לשליח שלישי בלי טעם טוב?

* **תירוץ ב' (לגבי השליח השני):** בני אדם אינם אוהבים "ריבוי שלוחים" (שדבר יעבור דרך אלף שלוחים). הבעל מקפיד שהגט לא יתגלגל סתם מיד ליד, ולכן כל שלב ושלב חייב טעם טוב (אונס) כדי למוסרו הלאה. (ועיין גם להלן בהלכה כ' בשם *מראה משנה* שאם הבעל אומר במפורש שרשאי לשלוח אחר, אין צורך באונס).

הלכה ה' (שליח גט בחוץ לארץ, שמות הגויים, ונאמנות השליח)

1. דברי הרמב"ם

שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ, או מארץ ישראל לחוצה לארץ [או מחוצה לארץ לארץ ישראל], אם היה השליח עומד שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו, הרי הוא אומר בפני שנים: בפני נכתב ובפני נחתם, ואחר כך יינתן לה בפניהם ותתגרש בו. ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו, ואפילו היו עדיו כשמות הגויים, אין חוששין להן. לפיכך בא הבעל וערער אין משגיחין בו. לפיכך אף הנשים ששונאות זו את זו [כשרות להביא גט בחוצה לארץ]... וכן אם הביא גט בארץ ישראל ואמר בפני נכתב ובפני נחתם אף על פי שאינו צריך אם יבוא הבעל ויערער אין משגיחין בו.

2. פשט פשוט

כאשר שליח מביא גט ממקום למקום בחוץ לארץ, או מארץ ישראל לחוץ לארץ, או מחוץ לארץ לארץ ישראל – השליח עצמו צריך להיות נוכח ("עומד שם") ולראות בשעה שכותבים וחותמים את הגט. כשהוא מגיע, עליו להעיד בפני שני אנשים: "בפני נכתב ובפני נחתם", ואחר כך נותן לה את הגט בפני שני העדים והיא מתגרשת בו. הגט כשר אפילו אם איננו מכירים כלל את העדים החתומים על הגט, ואפילו אם שמות העדים על הגט הם שמות של גויים – אין חוששין לכך.

כאשר השליח אומר בפני שנים "בפני נכתב ובפני נחתם", יש לו נאמנות מלאה; ממילא אם הבעל בא אחר כך ומערער, אין שומעים לו. משום כך אפילו הנשים השונאות זו את זו (ששונאות זו את זו, כגון צרה או חמות, שבדרך כלל פסולות להביא גט בארץ ישראל) נאמנות כאשר עליהן לומר "בפני נכתב". וכן, אם שליח בארץ ישראל אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" – אף שאין צורך לאומרו שם – הדבר מועיל שאם הבעל בא ומערער, אין שומעים לו.

3. חידושים והסברים

* **נאמנות השליח:** מכיוון שהשליח הוא רק יחיד (עד אחד), נתנו לו החכמים כוח ונאמנות מיוחדים ("שליח הוא דבר גדול").

* **מדוע אין מפריע שלעדים יש שמות של גויים?** כי הגמרא במסכת גיטין (דף י"א) אומרת כלל: "רוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות הגויים" – רוב היהודים בחוץ לארץ יש להם שמות של גויים. ומכיוון שהשליח מעיד "בפני נכתב ובפני נחתם", הרי הוא עצמו ראה שהכל היה כשר ושהעדים החתומים הם יהודים, ממילא אין חוששין לשמות הגויים.

* :

* בזמן הגמרא (בזמן האמוראים) נראה מלשון הגמרא שליהודים בחוץ לארץ אפילו לא היו שני שמות, אלא שם גויי אחד בלבד.

* מאוחר יותר, בימי התוספות (כפי שרואים בתוספות בגיטין בפרק השולח/שניות בהלכות שמות גיטין) ועד הדור האחרון, נהגו שרוב היהודים בחוץ לארץ היו להם שני שמות – שם בלשון הקודש/יהודי ושם גויי מקומי (למשל: יצחק ואייזיק, או איגנאץ בהונגריה). רבים מאותם שמות זרים נקלטו עם הזמן ונעשו שמות יהודיים לגמרי שיהודים הביאו עמם (לדוגמה: טעוויל, זלמן).

* ההבדל להלכה הוא, שאם כתוב שם אחר (גויי) אין הדבר נחשב "גט מזויף מתוכו" ואינו יוצר ערעור על הגט מצד העדים או בית הדין, כי בחוץ לארץ זה רגיל לגמרי שליהודי יש שם גויי (שלא כבארץ ישראל שאין בה שמות גויים, ששם אולי היה הדבר בעייתי).

* **מדוע "נשים ששונאות זו את זו" נאמנות בבפני נכתב:** ר' יצחק מסביר את הסברא: כאשר אין צורך לומר בפני נכתב (כבארץ ישראל), חוששים שהשונאות יביאו במרמה גט מזויף כדי להזיק לאשה – כי כל תכניתן היא שתינשא ואחר כך יבוא הבעל ויערער ויקלקלה. אבל כאן, שעליהן לומר "בפני נכתב", הרי הן יודעות שברגע שיאמרו זאת, הדבר יאשר את הגט ולא יועיל כלום אם הבעל יבוא אחר כך לערער (ממילא לא יאמינו לו, אפילו אם הגט באמת שקר!). נמצא שבהבאת גט מזויף ואמירת בפני נכתב הן רק יסייעו לה לקבל גט תקף בחינם, ולא יוכלו להזיק. ממילא בוודאי לא יעשו זאת בשקר, ולכן הן נאמנות.

* **כוח בפני נכתב בארץ ישראל:** אם שליח בארץ ישראל היה "מחמיר" כראוי ואמר בכל זאת בפני נכתב, זהו באמת דבר מועיל מאוד (טובה לאשה). החידוש כאן הוא שהנאמנות שנתנו חכמים לשליח אינה מוגבלת רק למקום שהתקנה מחייבת אותו לאומרו (חוץ לארץ), אלא חכמים נתנו לשליח כוח נאמנות כללי, שבכל עת שהוא אומר בפני נכתב הדבר פועל כקיום הגט לבטל את ערעור הבעל.

* **:**

* ההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ בגיטין אינו "גזירת הכתוב" בעניין הגבולות הגיאוגרפיים של ארץ ישראל, אלא תלוי בשאלה אם זהו מקום שבו קל לקיים את הגט בחתימותיו ("לקיימו בחותמיו" – למצוא עדים המכירים את החתימות).

* בפוסקים כתוב שבזמננו יש לומר "בפני נכתב" בכל מקום, אפילו בארץ ישראל. אבל לכאורה היה אפשר לומר בדיוק להפך! היום, כשיש טלפונים ואינטרנט, העולם כולו מחובר וקל מאוד לאמת חתימות מקצה העולם ועד קצהו – אם כן, היום היה צריך העולם כולו להיות בדין "ארץ ישראל" שלא יצטרכו כלל לומר "בפני נכתב"!

* במפרשים למטה (המציינים לספר "משפט הגט") אכן מובא שיש פוסקים בני זמננו הטוענים שהיום אין צורך לומר בפני נכתב, כי קל להגיע ממקום למקום. פוסקים אחרים אומרים שזוהי גזירה והיא נשארת. ר' יצחק תמה על הקוראים לזה "גזירה" קבועה: הרי בתקנה עצמה כתוב בבירור שבארץ ישראל אין צורך, ובגמרא כתוב ש"עשו בבל כארץ ישראל לענין גיטין" לאחר שנעשה ישוב יהודי גדול בבבל והעדים היו מצויים – הרי רואים שהדבר אכן תלוי במציאות אם אפשר למצוא עדים בקלות!

הלכה ו' [ח'] (כשהשליח לא היה בשעת כתיבה וחתימה)

1. דברי הרמב"ם

ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה לא יינתן לה אלא אם כן נתקיים בחותמיו. ויש לשליח להיות אחד מן השלשה שיקיימו אותו בחותמיו. ואם לא נתקיים בחותמיו וניתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים. בא הבעל וערער ולא נתקיים אינה מגורשת. אבד הגט הרי זו ספק מגורשת.

2. פשט פשוט

אם השליח לא היה נוכח כאשר כתבו וחתמו את הגט (ואינו יכול לומר בפני נכתב), אין לתת את הגט לאשה עד שמקיימים את הגט בחתימותיו (עדים מאשרים את החתימות בפני בית דין). השליח עצמו יכול להיות אחד משלושת הדיינים המקיימים את הגט (אם הוא מכיר את החתימות). אם נתנו לה את הגט בלי קיום, הגט פסול (מדרבנן) עד שיקיימוהו. אם הבעל בא ומערער לפני שקיימו אותו, אינה מגורשת. אם הגט אבד (לאחר הערעור), הרי היא ספק מגורשת.

3. חידושים והסברים

* **קיום השטר צריך בית דין של שלושה, והשליח נעשה דיין:** מכך שהרמב"ם אומר שהשליח יכול להיות "אחד מן השלשה", רואים בבירור שקיום שטרות הוא מעשה בית דין הדורש שלושה דיינים (עדים באים לפני בית הדין, או שהדיינים עצמם מכירים את החתימות, ובית הדין מוציא פסק/אישור שהשטר מקוים).

* **מהו החידוש שהשליח יכול להיות אחד משלושת המקיימים?**

1. היה מקום לחשוב שהוא "נוגע בדבר" (משום שהוא השליח הרוצה להשלים את שליחותו).

2. היה מקום לחשוב שיש כאן בעיה של "עד נעשה דיין". התירוץ הוא שכאן אין הוא עד כלל (שהרי לא ראה את הכתיבה והחתימה ואינו מעיד עדות של בפני נכתב), אלא הוא רק מכיר את כתב ידם של העדים, ויושב מלכתחילה כדיין בבית הדין לפסוק את הקיום.

* **דרגת הפסול כשנתנו את הגט בלא קיום:** מדאורייתא הגט כשר (שכן כל זמן שאין ערעור, יש לגט חזקת כשרות, כמו בהלכה הקודמת). אך מדרבנן הוא פסול "עד שיתקיים", משום שבחוץ לארץ תיקנו חכמים שגט חייב שיהיה בו או בפני נכתב או קיום, כדי למנוע מצב שבו הבעל יוכל לערער.

* **השוואה להלכות הקודמות לגבי ממזרות ואבד הגט:** כשהבעל מערער והגט לא נתקיים, כותב הרמב"ם "אינה מגורשת". בהלכות הקודמות הוסיף הרמב"ם "תצא והולד ממזר", וכאן אינו כותב זאת במפורש, אך לכאורה כוונתו כאן לאותו דבר (וכאן אף חמור יותר,

שהרי בחוץ לארץ יש תקנת חכמים שלא ליתן בלא קיום). ואם הגט אבד (אבד הגט), הרי היא ספק מגורשת, משום שהיא יכולה לטעון שאילו היה הגט קיים, היה אפשר למצוא עדים לקיימו.

הלכה ז' [ט'] (טעם התקנה של בפני נכתב)

1. לשון הרמב"ם

ומפני מה הצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוצה לארץ כדי שלא תהיה האשה צריכה לקיימו אם יבוא הבעל ויערער מפני שאין העדים מצויין לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ.

2. פשט פשוט

מדוע חייבו חכמים לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוץ לארץ? כדי שהאשה לא תצטרך ללכת ולחפש עדים לקיים את הגט אם יבוא הבעל ויערער, משום שבחוץ לארץ אין עדים מצויים ממקום למקום.

3. חידושים והסברים

* **לטובת הנשים:** התקנה נעשתה לטובת הנשים ("לעזור לנשים המסכנות"), שלא יישארו עגונות בלא דרך לאשר את הגט כשהבעל מערער.

הלכה ח' [י'] (כשהבעל מביא ראיה ברורה שהגט מזויף)

1. לשון הרמב"ם

בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפני נכתב ובפני נחתם מזויף הרי זה בטל. שלא האמינו דבריו של אחד שאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה אבל במקום עדים שמכחישין אותו אינו נאמן.

2. פשט פשוט

אם הבעל מביא ראיה ברורה שגט שעליו אמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם הוא מזויף, הגט בטל. שכן חכמים האמינו לשליח היחיד רק כדי לדחות ערעור סתמי של הבעל שאין עמו ראיה; אך כנגד שני עדים המכחישים אותו, השליח אינו נאמן.

3. חידושים והסברים

* **מה פירוש "ראיה ברורה"?** מהמשך לשון הרמב"ם ("במקום עדים שמכחישין אותו") רואים מיד ש"ראיה ברורה" פירושה פשוט שהבעל מביא שני עדים כשרים המעידים שהגט מזויף. כנגד שני עדים, נאמנותו של שליח אחד (עד אחד) ודאי אינה מועילה.

* **הלומדות בערעור הבעל וקושיא גדולה על הרמב"ם:** הרמב"ם מגלה כאן את הלומדות של הסוגיא: "ערעור הבעל" לבדו (בלא עדים) הוא באמת דבר חלש ("שאין עמו ראיה"), ולכן די בנאמנותו של שליח אחד לדחותו. על כך מתעוררת קושיא חזקה על הרמב"ם עצמו: אם הרמב"ם סובר כאן (וכך נראה בגמרא) שערעורו של הבעל לבדו הוא דבר חלש, וכל זכות הערעור של הבעל אינה אלא מדרבנן – כיצד יכול היה הרמב"ם לפסוק קודם לכן (בהלכה ב') שכאשר הבעל מערער על גט בלא קיום "תצא והולד ממזר"?! אם הערעור אין עמו ראיה והוא דבר חלש מדרבנן, מדוע ייעשה הוולד ממזר ודאי? דבר זה נשאר כקושיא גדולה על הרמב"ם הקודם.

הלכה ט' [י"א] (גדר ארץ ישראל ובבל לענין גיטין, וגט שנכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר)

1. לשון הרמב"ם

הנהרות שבארץ ישראל והנסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל הרי הן כארץ ישראל, ושחוץ לתחום כחוצה לארץ. ובהלכות תרומות יתבארו תחומי ארץ ישראל. ובבל כארץ ישראל לגיטין. גט שכתבו בארץ וחתמו בחוצה לארץ צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. כתבו בחוצה לארץ וחתמו בארץ אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

2. פשט פשוט

הנהרות שבארץ ישראל (כמו הכנרת), וה"נסין" (איים קטנים) שבים הגדול (הים התיכון) הנמצאים בתוך התחום (קו הגבול) של ארץ ישראל, דינם כארץ ישראל לענין גיטין (ואין צריך לומר על גט הבא משם "בפני נכתב ובפני נחתם"). אם הם מחוץ לתחום, דינם כחוץ לארץ. התחומים המדויקים של ארץ ישראל יתבארו בהלכות תרומות.

בבל דינה כארץ ישראל לענין גיטין (אין צריך לומר שם "בפני נכתב ובפני נחתם").

אם עשו את הגט "חציו וחציו": כתבו אותו בארץ ישראל אך העדים חתמו בחוץ לארץ – צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". ולהפך, אם כתבו אותו בחוץ לארץ וחתמו בארץ ישראל – אינו צריך לאומרו.

3. חידושים והסברים

* **קדושת ארץ ישראל לעומת המציאות המעשית, והחידוש ב"ובהלכות תרומות יתבארו":**

* אף שההבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ בגיטין הוא לכאורה עניין מעשי (האם יש בתי דינים ועדים מצויים לקיימו), בכל זאת הרמב"ם נכנס לגבולות הגאוגרפיים ולתחומי ארץ ישראל.

* הרמב"ם מלמדנו כאן שאותם גבולות של ארץ ישראל החלים לגבי הלכות תרומות ומעשרות, חלים גם כאן לגבי הלכות גיטין. אך על כך מתעוררת קושיא: אם הגבולות זהים לגמרי, מדוע צריך הרמב"ם להביא כאן כלל את הלכת ה"נסין" והנהרות? לכאורה הלכת הנסין שייכת גם היא להלכות תרומות, והרי יכול היה הרמב"ם לכתוב כאן פשוט "עיין הלכות תרומות" והיינו מבינים הכל משם! הקושיא נשארת ללא תשובה ("אני לא מבין").

* **מהם "נסין שבים הגדול"? (מציאות האיים הסמוכים לארץ ישראל):**

* "נסין" פירושו איים קטנים. אך ר' יצחק מתעכב על שאלה מציאותית: אילו איים יש בכלל בים הגדול סמוך/מול ארץ ישראל? על המפה אין רואים שום איים של ממש (קפריסין כבר

רחוקה הרבה יותר). מובאות כמה השערות למה שהרמב"ם יכול להתכוון:

1. אולי יש איזה נמל קטן או שטח קטן הבולט מן היבשה לתוך המים.

2. יש המפרשים שהכוונה לחלקים קשים קטנים (אבנים/סלעים) הבולטים מעל המים – כגון בחיפה או בתל אביב ממש ליד הנמל יש חלקים קטנטנים כאלה, אך מוזר לומר שעל כך מדבר הרמב"ם.

3. אולי מדובר באי מלאכותי שבני אדם יכולים לבנות בים.

* הכל תלוי כיצד מותחים את קו התחום (ויש תוספות הדן כיצד הקו יורד), והיה צריך לשאול את מחבר הספר "גבולות ארץ ישראל" כדי להאיר את העניין.

* **הטעם מדוע בבל כארץ ישראל:** בתחילה נאמר שבבל נעשתה המרכז החדש (כמו שאומרים "ירושלים דאמריקה"), "מקום תורה" שבו יש בני תורה הבקיאים בלשמה. אך מיד הדבר נדחה: עיקר הטעם אינו כל כך משום התורה, אלא יותר משום שהיא ישוב גדול ו**"שיירות מצויות"** – תמיד יש עדים מצויים לקיימו. (לפי זה אכן יש פוסקים בני זמננו האומרים שגם בזמננו, כשבכל מקום מצוי למצוא עדים, אין צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", כמו בבבל ובארץ ישראל).

* **אזלינן בתר חתימה:** מן ההלכה בדבר גט שנכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר, עולה כלל שהולכים לגמרי אחר מקום החתימה ("בתר חתימה"). הסברא לכך היא: אף שהשליח צריך לומר גם "בפני נכתב", הרי עיקר האישור והקיום של הגט הוא חתימת העדים, ולכן הכל הולך אחר החתימה.

הלכות י' – י"א [י"ב – י"ג] (כשהשליח ראה רק חלק מן הכתיבה או החתימה)

1. לשון הרמב"ם

נכתב מקצת הגט בפניו ונחתם כולו בפניו, אם מקצתו הראשון הוא אפילו לא נכתב בו אלא שיטה אחת בפניו, או ששמע קול הקולמוס כותב וחתמו העדים בפניו, אומר בפני נכתב ובפני נחתם. וכן אם יצא הסופר לשוק וחזר והשלים את הגט אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו ולשם אחר כתבו, אלא אומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל אם אמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, או בפני נחתם ולא בפני נכתב, או בפני נכתב ונחתם מקצתו – כגון שחתם עד אחד בפניו והשני שלא בפניו, אפילו היה הוא העד השני – הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה. ואם העיד הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו, ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על כתב יד העד השני, שזה כשר.

2. פשט פשוט

אם השליח ראה רק חלק מן הכתיבה ואת כל החתימה: אם ראה את תחילת הכתיבה – אפילו שורה אחת בלבד (משתים עשרה השורות של הגט), או אפילו לא ראה אלא שמע את קול הקולמוס שורט וכותב, ואחר כך חתמו העדים בפניו – יכול הוא לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". וכן אם הסופר יצא באמצע הכתיבה לשוק וחזר והשלים את הגט, אין לחשוש שמא בשוק מצאו אדם אחר וביקש ממנו לכתוב גט לאשתו והוא כתבו לשם אחר; אלא השליח אומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

אך אם הוא אומר רק חלק אחד ("בפני נכתב" בלא "בפני נחתם", או להפך), או שראה את הכתיבה ורק עד אחד חותם – אפילו אם השליח עצמו היה העד השני שחתם על הגט – הוא מאבד את הקולא של "בפני נכתב", וחייבים לקיים את הגט על ידי החתימות ("יתקיים בחותמיו") קודם שנותנים אותו לאשה. אך אם השליח יחד עם אדם נוסף מעידים על חתימת העד השני (שלא חתם בפניו), וכל שכן אם שני אנשים אחרים מעידים על חתימת העד השני, הגט כשר.

3. חידושים והסברים

* **התלות בעדים החתומים על הגט:** בלימוד הדין של "אפילו היה הוא העד השני", מוער יסוד: כיון שהשליח עצמו הוא אחד משני החותמים על הגט, הרי אין עד נפרד מבחוץ מלבד שתי החתימות הכתובות. מכאן רואים שאף כשהשליח אומר "בפני נכתב ובפני נחתם", עדיין סומכים על הגט הכתוב שלמעשה יש עליו שני עדים.

* **הקושיא הגדולה על הדין "ואם העיד הוא ואחר על העד השני":** מתעוררת קושיא חזקה כיצד הדין פועל, על פי הסוגיא בגמרא (גיטין דף ט"ו-ט"ז):

* **הכלל בגמרא:** ההלכה הקודמת (שאפילו "הוא העד השני" פסול) בנויה על הכלל של הגמרא: **"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים"** (רב אשי אומר שם שאין אפשרות להכשיר גט חציו על ידי תקנת "בפני נכתב" וחציו על ידי הלכות קיום שטרות, משום ש"אתי לאחלופי"). אם השליח ראה הכל, תקנת חכמים פועלת; ואם לאו, צריך קיום הגט כראוי.

* **מהו קיום הגט כראוי?** צריך שני עדים המעידים על כל אחת משתי החתימות.

* **הסתירה בסיפא:** במקרה שבו השליח עצמו הוא אחד החותמים, ולא ראה את העד השני חותם, אך הוא ועוד אחד ("הוא ואחר") או שניים אחרים ("שנים אחרים") מעידים על חתימת העד השני – אומר הרמב"ם שהגט כשר. ויש לשאול: על חתימת העד השני אכן יש שני עדים ("הוא ואחר" או "שנים אחרים"), ונמצא שחתימה זו נתקיימה בקיום כראוי. אך מה עם החתימה הראשונה – כלומר, חתימת השליח עצמו?! על חתימתו שלו הרי הוא אדם אחד בלבד!

* **שתי האפשרויות ומדוע שתיהן קשות:**

1. אם נאמר שעל חתימתו שלו הוא נאמן כעד אחד מכח הקולא והזכות של "בפני נכתב" (ולכן הוא יכול להצטרף עם אחר על החתימה השנייה) – נמצא שהגט נעשה כשר חציו מכח "בפני נכתב" (על חתימתו) וחציו מכח "קיום הגט" (על החתימה השנייה)! הרי זה נוגד ישירות את כלל הגמרא (שהרמב"ם עצמו פוסק ברישא) שאין לערב תקנת חכמים עם קיום הגט!

2. צד שני: אולי כאן אין צורך כלל ב"בפני נכתב", אלא עצם מה שאדם בא בעצמו לבית הדין ואומר "זו חתימתי" נחשב כקיום השטר טוב? אך יש בכך ספק גדול: "יתקיים בחותמיו" פירושו שאו בית הדין עצמו מכיר את החתימה, או ששני עדים באים ומעידים שהם מכירים את החתימה. כשאין מכירים את חתימתו והעד בא בעצמו בלא עד נוסף ואומר "אני חתמתי", הרי הוא עד אחד בלבד על כתב ידו!

* הסוגיא נשארת בצריך עיון ("איני מבין כיצד זה פועל, בקיצור אין זה ברור").

הלכה י"ב [י"ד – ט"ו] (שני שלוחים המביאים גט בחוץ לארץ)

1. לשון הרמב"ם

שנים שהביאו גט בחוצה לארץ אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם, הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת... מפני שהבעל אינו יכול לערער שהרי שלוחיו הן עדיו... במה דברים אמורים? בזמן שהגט יוצא מתחת יד שניהם, אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם צריכין לומר בפנינו נכתב ונחתם. לפיכך אם אמר אחד בפני נכתב ואפילו שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם... לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו. אבל אם אמר אחד בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם הרי זה כשר אף על פי שאינו יוצא מתחת יד שניהם.

2. פשט פשוט

כשהבעל שולח שני שלוחים יחד להביא גט בחוץ לארץ, אף אם הגט לא נכתב ולא נחתם בפניהם (לא נכתב ונחתם בפניהם), אינם צריכים לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". כיון שהבעל מסר להם אותו ליתנו לאשתו, הם יכולים למסור לה אותו יחד והיא מגורשת (משום שהבעל אינו יכול לערער על הגט אף שאינו מקוים, שהרי "שלוחיו הן עדיו").

זהו דווקא כשהגט יוצא מתחת ידי שניהם ("יוצא מתחת יד שניהם"). אך כשאינו יוצא מתחת ידם, חייבים הם לומר "בפנינו נכתב ונחתם". לפיכך, אם רק אחד אומר "בפני נכתב", או אפילו שניים אומרים "בפנינו נכתב" אך רק אחד אומר "בפני נחתם", אסור ליתן לה את הגט עד שיתקיים בחותמיו. אך אם אחד אומר "בפני נכתב" ושניים אומרים "בפנינו נחתם", הגט כשר אף על פי שאינו יוצא מתחת יד שניהם.

3. חידושים והסברים

* **הן הן שלוחיו הן הן עדיו:** היסוד לכך ששני שלוחים אינם צריכים לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" הוא שכאשר שולחים שני אנשים למסור את הגט, הם בעצמם גם עדי המסירה ("שלוחיו הן עדיו"). זהו קל וחומר: אילו אמרו השניים "בפנינו נתגרשה", הייתה מגורשת אפילו בלי גט, וממילא אין הבעל יכול לערער כנגד שני עדים.

* **סברה ובירור בעניין ערעור של "מזויף":** איזה ערעור יכול הבעל לטעון כלל, כאשר הוא עצמו נתן את הגט בפני שני עדים? הרי אין לחשוד בו שרוצה לעבור עבירה ולהכשיל בגט פסול! ההסבר הוא ש"מזויף" אין פירושו שקר, אלא שהבעל עלול לטעון אחר כך שלא הוא כתב את הגט, אלא אדם אחר באותו שם (רחל אחרת ולאה אחרת). אבל מכיוון שהוא עצמו מסר אותו לשני השלוחים כגט שלו, אינו יכול לערער כנגד עדותם.

* **התנאי של "יוצא מתחת יד שניהם" ומחלוקת הראשונים:**

* תחילה יש להסתפק כיצד הדבר פועל: האם הכוונה כפשוטו, ששניהם אוחזים יחד בגט בבואם לבית דין, או שהכוונה ששניהם מונו כ"צוות" אחד של שלוחים (ואם "אינו יוצא מתחת ידם", פירושו שהגט הגיע לבית דין מעצמו והם באים רק להעיד שהבעל נתן להם אותו, או שרק אחד מהם אוחז בו).

* **מגיד משנה:** המגיד משנה ("רבי וידאל הקדוש מטולוזא") כבר מביא את מחלוקת הראשונים הזו מלפני אלף שנה כיצד לפרש את הרמב"ם — האם "יוצא מתחת ידם" פירושו כפשוטו ששניהם אוחזים בגט, או רק ששניהם שלוחים על הגט.

* **הדינים כאשר "אינו יוצא מתחת יד שניהם":**

* אם הגט אינו יוצא מתחת ידי שניהם, צריך את דיני "בפני נכתב". ממילא, אפילו חיסרון קטן אחד באמירה (שאין שניים על החתימה, והשליח עצמו אינו אומר את שני החלקים של נכתב ונחתם) פוסל אותו עד שיתקיים בחותמיו.

* אבל אם אחד אומר "בפני נכתב" ושניים אומרים "בפנינו נחתם", הגט כשר אפילו כשאינו יוצא מתחת ידם. מדוע? לא מצד דין שליח והנאמנות המיוחדת של "בפני נכתב" (שהרי אין הדבר הולך חצי על חצי), אלא פשוט משום ששני עדים האומרים "בפנינו נחתם" — הרי זה עצמו "נתקיים בחותמיו" גמור (שני אנשים מעידים שראו את החתימה).

הלכה י"ג [ט"ז – י"ז] (שליח שמסר גט בלי לומר "בפני נכתב", או שנשתתק)

1. לשון הרמב"ם

[המביא גט בחוצה לארץ] ונתנו לה בינו לבינה או בפני שנים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם, אף על פי שנישאת נוטלו ממנה ונותנו לה בפני שנים ואומר בפני נכתב ובפני נחתם... ואם לא נטלו ממנה הרי זה פסול עד שיתקיים בחותמיו. נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק, הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה.

2. פשט פשוט

שליח שהביא גט בחוצה לארץ ונתנו לה "בינו לבינה" (בלי עדים כלל), או בפני שני עדים אבל שכח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" (אף שאכן ראה את הכתיבה והחתימה) — אפילו אם כבר נישאת ("אף על פי שנישאת"), נוטלים ממנה את הגט ("נוטלו ממנה"), והשליח נותנו לה שוב בפני שני עדים ואומר "בפני נכתב ובפני

נחתם". אם לא נטלו ממנה, הגט פסול מדרבנן עד שיתקיים בחותמיו.

אם נתן לה את הגט ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנעשה אילם ("עד שנשתתק"), צריך לקיים את הגט בחותמיו ואחר כך נותנים אותו לה.

3. חידושים והסברים

*** חקירה ושני מהלכים מדוע צריך ליטול את הגט ולעשות נתינה חדשה:**

1. **מהלך ראשון (תנאי בנאמנות השליח):** מדאורייתא (ובעצם) האשה כבר התגרשה בנתינה הראשונה (וממילא אין הילדים ממזרים, והגט נעשה כשר באמת למפרע). מדוע אין השליח יכול פשוט לומר אחר כך "בפני נכתב" בלי ליטול את הגט? משום שהנאמנות המיוחדת (נאמנות "פלאית") שנתנו חכמים לשליח להיות נאמן כבי תרי פועלת רק בשעה שהוא אוחז בגט ומוסר אותו. ממילא, אף שהנתינה השנייה היא נתינת גט "מדומה" לגמרי (שהרי חלות הגט כבר הייתה קודם לכן), צריך לעשות את מעמד האחיזה והמסירה של הגט כדי להפעיל את נאמנותו למפרע.

2. **מהלך שני ("נתינת גט דרבנן"):** מכיוון שחכמים תיקנו שכל גט בלי "בפני נכתב" פסול מדרבנן (משום חשש מזויף, עד שיתקיים בחותמיו), נמצא שמדרבנן הנתינה הראשונה עדיין לא הייתה נתינה תקפה. ממילא הנטילה והמסירה עם "בפני נכתב" אינן סתם עניין פורמלי לשם נאמנות, אלא הן באמת "נתינת גט דרבנן" חדשה, שעושה אותה עכשיו מגורשת ומותרת להינשא מדרבנן ("יש לזה ריח של גט ומעשה של גט").

*** שינוי הלשון בין הגמרא לרמב"ם ("נתחרש" לעומת "נשתתק"):**

* **המגיד משנה** כבר עומד על כך שבגמרא כתוב "נתחרש" (נעשה חרש-אילם), ואילו הרמב"ם משנה את הלשון ל"נשתתק" (אילם בלבד).

* **ההבדל בסברה:** אילו היה כתוב "נתחרש", היה אפשר ללמוד שהבעיה היא משום שחרש בהלכה אינו בר דעת (דינו כשוטה) ואין לו נאמנות כלל. אבל הרמב"ם כותב "נשתתק" כדי להבהיר שאף שיש לו דעת שלמה, הבעיה היא טכנית בלבד: אינו יכול להוציא מפיו את המילים "בפני נכתב ובפני נחתם".

*** סתירה בעניין אמירת "בפני נכתב" לאחר הנתינה:**

* **הקושיה:** ברישא אמר הרמב"ם שאם השליח נתן את הגט ולא אמר "בפני נכתב", צריך ליטלו ממנה ("נוטלו ממנה") ולתתו שוב. אבל כאן כתוב "נתנו לה ולא הספיק לומר עד שנשתתק" — משמע שאילו לא נשתתק, היה יכול לומר "בפני נכתב" לאחר שכבר נתנו ("נתנו לה"), בלי צורך ליטול את הגט! (המפרשים מתקשים בזה).

* **תירוץ א' (תוך כדי דיבור):** אפשר לומר שכאן מדובר "תוך כדי דיבור" לנתינה. אף שלגבי חלות הגט עצמה אין תוך כדי דיבור מועיל לחזור בו, לגבי אמירת "בפני נכתב" של השליח יכול תוך כדי דיבור להועיל להחשיבה כאילו נאמרה בשעת הנתינה.

* **תירוץ ב' (עוסקין באותו ענין / מעמד הגט):** אין צורך אפילו להגיע לתוך כדי דיבור, אלא כל זמן שעדיין עומדים באותו "מעמד הגט" (עוסקין באותו ענין), יכול עדיין לומר "בפני נכתב" לאחר הנתינה. ההלכה הקודמת (המצריכה "נוטלו ממנה") מדברת כשהמעמד כבר הסתיים.

הלכה י"ד [י"ח – י"ט] (דין סומא ואשה כשליח לגט)

1. לשון הרמב"ם

הסומא אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פיתח ונסתמא הרי זה אומר בפני שלשה בפני נכתב ובפני נחתם וכן האשה צריכה שלשה לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם שלא אמרו בפני שנים אלא בזמן שהשליח כשר לעדות שהוא מצטרף עם השנים.

2. פשט פשוט

עיוור (סומא) אינו יכול להביא גט מחוצה לארץ, משום שאינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". אולם מכיוון שחסרונו של הסומא הוא רק שלא ראה (ולא שאין לו נאמנות), לפיכך אם הגט נכתב ונחתם לפניו כשעוד היה רואה ("פיתח") ואחר כך נתעוור ("ונסתמא"), הוא כשר לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל עליו לומר זאת בפני שלושה. וכן אשה שהיא שליחה צריכה לומר זאת בפני שלושה. הטעם הוא ששניים מספיקים רק כאשר השליח עצמו כשר לעדות ומצטרף עמם להיות שלושה (בית דין).

3. חידושים והסברים

*** שקלא וטריא בגמרא (רב יוסף):** בגמרא נאמר שסומא אינו יכול להביא גט, ורב יוסף (שהיה סומא) שאל: כיצד מותר סומא באשתו? והשיבו לו בחילוק של טביעות עינא דקלא (זיהוי הקול), ושבארץ ישראל (שאין צריך "בפני נכתב") יכול סומא להיות שליח (שם השאלה היא רק אם הוא "יודע למי נותנו").

*** מדוע אין סומא יכול לומר "בפני נכתב" על ידי שמיעה (שמע קול הקולמוס)?**

* **הרמב"ן** כבר מקשה: הרי למדנו קודם ש"שמע קול הקולמוס" (ששמע את חריקת הקולמוס בשעת הכתיבה) מספיק ל"בפני נכתב", וסומא הרי יכול לזהות אנשים על ידי "טביעות עינא דקלא"! מדוע אין סומא יכול לומר "בפני נכתב" באופן כזה?

* **תירוץ א' (כתיבה לעומת חתימה):** העדות של "בפני נכתב ובפני נחתם" אינה רק ידיעה שנכתב גט, אלא היא נוגעת לנוסח המסוים (לשמה) ול"בפני נחתם" — שראה בעצמו את חתימת העדים. שמיעת הקולמוס אולי מועילה לכתיבה, אבל את החתימה אינו יכול לראות, ולכן סומא פסול.

* **תירוץ ב' (גדר תקנת חכמים):** היסוד הוא שמה שעד אחד יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" ובכך למנוע מהבעל לערער על הגט — זהו חידוש של רבנן. ממילא החידוש פועל רק כאשר

עושים אותו בדיוק באופן שתיקנו חכמים — ו"בפני" פירושו ממש ראייה בעיניים (וזהו פסול שונה מאשר אצל חרש).

* **[הערה צדדית: רב יוסף ומצוות אצל סומא]:** שיחה קצרה על רב יוסף (שהיה סומא) ורצונו לפעול שסומא יהיה חייב במצוות, והמאמר "עבידנא יומא טבא לרבנן" כאשר שמע שהוא אכן מצווה ועושה.

* **פיתח לעומת פיקח:** לשון הרמב"ם היא "פיתח". "פיקח" בלשון חכמים הוא בדרך כלל ההפך משוטה או חרש, ו"פיתח" הוא ההפך מסומא. אף שבפסוק בתורה כתוב "מי ישום אלם או חרש או פקח או עור" (שם פקח הוא ההפך מעיוור), בגרסאות הרמב"ם כתוב "פיתח".

* **דין צירוף לבית דין:** לנאמנות של "בפני נכתב" צריך בעצם בית דין של שלושה. אצל שליח רגיל מספיקים שני אנשים (שני עדי מסירה), משום שהשליח עצמו מצטרף עמם כשלישי להיות בית דין. הדבר דומה להלכות קידוש החודש: שם למדנו שמן התורה אין עד נעשה דיין, אבל בדרבנן ("יומא דמיא ליומא" או דברים דרבנן אחרים) מתירים שהעד יצטרף להיות דיין.

* **הקושיה על סומא (פיתח ונסתמא) בעניין צירוף:** אשה ודאי פסולה לעדות ולדין, ולכן אינה יכולה להצטרף וצריכה שלושה. אבל מדוע אין הסומא (שהיה פיתח כשראה) יכול להצטרף? הרי הרמב"ם אמר זה עתה שעל דבר שראה קודם לכן יש לו נאמנות והוא כשר לעדות! אפשר לתרץ שבמסכת סנהדרין כתוב שסומא פסול לדין (להיות דיין), או אולי משום שעכשיו הוא פסול לעדות באופן כללי (שכן כעת אינו יכול לראות את רוב הדברים), אינו יכול להצטרף לבית הדין, אף אם הוא כשר לעדות המסוימת הזו. העניין נשאר כקושיה מעניינת על לשון הרמב"ם "בזמן שהשליח כשר לעדות".

הלכה ט"ו [כ'] (שליח שחלה במקום שצריך לומר בפני נכתב, ומינוי שליח שלא בפניו)

1. לשון הרמב"ם

חלה השליח או נאנס בא לבית דין ואומר להם גט זה בפני נכתב ובפני נחתם והן משלחין אותו ביד שליח אחר ואין האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני ונותנו לה בפני עדים. חלה השני או נאנס משלחין אותו בית דין ביד אחר ואפילו מאה והאחרון אומר שליח בית דין אני ואף על פי שמת השליח הראשון. ומפני מה צריך בית דין מפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל אם נתקיים הגט בחותמיו אף על פי שנתנו שליח לשליח אפילו מאה בינם לבין עצמן עד שהגיע הגט לידה הרי זה כשר ואף על פי שלא פירש הבעל ולא אמר לו שלחו ביד אחר אם חלה או נאנס הרי זה משלחו. וכל העושה שליח אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין אלא אומר להן הרי פלוני שלוחי ואפילו שלא בפניו, וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו אפילו הן מאה.

2. פשט פשוט

אם השליח (המביא גט מחוצה לארץ, שם צריך לומר בפני נכתב) חלה או אירע לו אונס, אינו יכול סתם למנות בעצמו שליח שני (שהרי השני לא ראה את הכתיבה והחתימה). אלא עליו לבוא לבית דין, לומר לפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם", ובית הדין שולח את הגט ביד שליח אחר. השליח האחרון אינו צריך לומר "בפני נכתב", אלא אומר "שליח בית דין אני" ונותן לה את הגט בפני עדים. אם גם השני חלה, בית הדין ממנה שליח שלישי, ואפילו מאה, והאחרון אומר "שליח בית דין אני", אפילו אם השליח הראשון מת בינתיים.

מדוע צריך השליח החולה ללכת לבית דין כדי למנות שליח שני? משום שהוא צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". אבל אם הגט כבר נתקיים בחותמיו (ואין צורך לומר בפני נכתב), יכול שליח אחד למסור אותו לשליח שני אפילו מאה פעמים "בינם לבין עצמן" (ביניהם לבין עצמם, בלי בית דין ובלי עדים), והגט כשר. ובכל המקרים, אפילו אם הבעל לא פירש שמותר לשלוח ביד אחר, אם חלה או נאנס, רשאי לשלוח ביד אחר.

כאשר ממנים שליח בבית דין (או כאשר שליח ממנה שליח שני בבית דין), אין השליח החדש צריך להיות נוכח שם בבית הדין, אלא אפשר למנותו שלא בפניו (ולשלוח לו את הגט אחר כך, למשל בדואר), וכך יכול הדבר להימשך אפילו עד מאה שלוחים.

3. חידושים והסברים

* **כיצד פועלות השליחות ומניעת הערעור באמירת "שליח בית דין אני"?** ישנם שני צדדים במה שפועלת האמירה "שליח בית דין אני":

* **צד א':** קיום הגט ומניעת ערעור הבעל כבר נפעלו לגמרי על ידי השליח הראשון בבית הדין הראשון. השליח השני (וכל השלוחים שאחריו) הוא לענין נתינת הגט שליח של הבעל, אבל עליו לומר "שליח בית דין אני" רק כדי להשיב לבית הדין האחרון (שבו הוא נותן את הגט) מדוע אינו אומר "בפני נכתב". הוא אומר להם שבית דין כבר קיבל את העדות ואישר את הגט.

* **צד ב':** תקנת חכמים למנוע את ערעור הבעל מחייבת שבשעת נתינת הגט יהיה לשליח האחרון כח מיוחד מחכמים. כיון שאינו יכול לומר "בפני נכתב", נתנו לו חכמים את הכח למנוע את הערעור בכך שהוא בא בכח בית דין ואומר "שליח בית דין אני".

* **קושיא ותירוץ בשם הריב"ש בענין "צריך בית דין":**

* **הקושיא:** הרמב"ם אומר שצריך בית דין משום שעליו לומר "בפני נכתב". אבל הרי למדנו לעיל שכדי לומר "בפני נכתב" די בשני אנשים בלבד (שהרי השליח מצטרף כשלישי)! מדוע אומר כאן הרמב"ם שצריך "בית דין", ומדוע אינו יכול פשוט לומר בפני שני עדים "בפני נכתב" ולמנות בעצמו את השליח השני?

* **תירוץ הריב"ש:** כשהרמב"ם אומר כאן "בא לבית דין", אין כוונתו לבית דין נפרד של שלושה אנשים אחרים! כוונתו אכן לשני אנשים, שיחד עם השליח עצמו נחשבים כבית דין (כמו בכל "בפני נכתב"). כל החילוק שהרמב"ם בא להוציא הוא: כשהגט מקוים

בחותמיו (או בארץ ישראל), שאין צריך לומר "בפני נכתב", יכול השליח החולה למנות שליח שני "בינם לבין עצמן" – בלא עדים כלל. אבל כשצריך לומר "בפני נכתב", אינו יכול לעשות זאת "בינם לבין עצמן", אלא עליו לעשות זאת בפני שני אנשים (הנקראים "בית דין" יחד עמו), כדי שיוכל לומר בפניהם "בפני נכתב" והם ישלחו הלאה את השליח.

* **מינוי שליח שלא ברשות הבעל בחלה או נאנס (והמראה משנה):**

* הדין "ואף על פי שלא פירש הבעל... אם חלה או נאנס הרי זה משלחו" חל לא רק על "נתקיים בחותמיו", אלא על כל שלושת המקרים (הן בארץ ישראל, הן בחוץ לארץ עם בפני נכתב על ידי בית דין, והן בנתקיים בחותמיו).

* ר' יצחק מביא בשם **המראה משנה:** אם הבעל אמר במפורש לשליח שיכול למנות שליח אחר, אין צורך כלל להמתין למקרה של "חלה או נאנס", אלא יכול לעשות כן סתם. רק כשהבעל לא אמר דבר, אז אנו אומרים שסתמא אין הבעל רוצה שימסור זאת לאחר, אבל באונס ("חלה או נאנס") מובן מאליו שהבעל מסכים, ומותר לו למנות שליח שני.

* **מתי נדרש בית דין למינוי שליח?** בקריאת המילים "אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין", שואל ר' יצחק תחילה: הרי אין צריך כלל בית דין כדי למנות שליח! אך מיד הוא מסביר שהרמב"ם מדבר כאן בהמשך למקרים הקודמים שבהם כן צריך בית דין – דהיינו, כששליח (הצריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם") נאנס וצריך למסור את השליחות לשליח שני על ידי בית דין. על כך אומר הרמב"ם שרק השליח הראשון ("שליח א'") צריך להיות בבית דין, אבל השליח השני ("שליח ב'") אינו צריך להיות שם בשעת המינוי.

הלכה ט"ז [כ"א – כ"ד] (אשה שנעשית בעצמה שליח להולכה לגיטה, והנאמנות וחזקת הכשרות של גט שבידה)

1. לשון הרמב"ם

האיש שנתן גט לאשתו ונכתב ונחתם בפניה, ואמר לה את שליח להולכה עד בית דין פלוני והם יעמידו שליח ויתנו לך גט זה ותתגרשי בו... במה דברים אמורים בשהתנה עליה הבעל תנאי זה. אבל אם לא התנה עליה... והרי היא בחזקת מגורשת הואיל וגט שבידה כתוב כהלכתו והעדים חותמין עליו, ואף על פי שאין אנו מכירין כתב העדים ולא נתקיים אין חוששין לה שמא זייפה אותו שהרי אינה מקלקלת על עצמה. ועוד שהעדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין עד שיהיה שם מערער. לפיכך נעמיד הגט בחזקתו ותינשא ואין חוששין שמא יימצא מזויף, כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח... עד שיערער הבעל או עד שיביא ראיה שהוא מזויף או בטל. שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן היה לנו לחוש לגט שיתן אותו הבעל בפנינו שמא ביטלו ואחר כך נתנו, או שמא עדים פסולים חתמו בו והרי הוא כמזויף מתוכו, או שמא שלא לשמה נכתב. וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו אלא נעמידו על חזקתו עד שייודע שהוא בטל, כך לא נחוש לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה, שאין דיני האיסורין כדיני הממונות... יראה לי...

2. פשט פשוט

איש יכול לתת גט לאשתו (שנכתב ונחתם לנגד עיניה) ולומר לה שאינה מתגרשת בו עכשיו, אלא היא שליח להולכה להביא את הגט לבית דין מסוים, ושם תאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ובית הדין ימנה שליח שיתן לה את הגט, ורק אז תתגרש.

אולם זה דוקא אם הבעל התנה תנאי זה. אבל אם אשה באה פשוט עם גט בידה (ואינה אומרת שהיה תנאי כזה), אינה צריכה לומר בפני נכתב, והיא בחזקת מגורשת אף על פי שאין אנו מכירים את חתימות העדים והגט לא נתקיים. הרמב"ם נותן כמה טעמים מדוע אין חוששים שמא זייפה אותו:

1. אשה אינה מקלקלת על עצמה.

2. עדים החתומים על הגט הרי הם כמי שנחקרה עדותן בבית דין עד שיבוא מערער (והאשה אינה גרועה משליח).

3. אם נתחיל לחוש לזיוף, היה עלינו לחוש גם בגט שהבעל נותן לנגד עינינו בבית דין, שמא ביטלו קודם לכן, או שהעדים פסולים, או שנכתב שלא לשמה. אלא אנו מעמידים תמיד את הגט על חזקת כשרותו, משום שדיני איסורין אינם כדיני ממונות (שבהם אין גובים בשטר שלא נתקיים).

3. חידושים והסברים

* **הטעם שהבעל עושה את אשתו שליח להולכה:** ר' יצחק מסביר את הציור: מדוע לא יגרש אותה הבעל פשוט במקום? משום שהוא חושש שמא לאחר מכן יערער מישהו על הגט (ובמקומה החדש לא יוכלו לקיים את החתימות). לכן הוא עושה אותה שליח להולכה, כדי שתוכל היא עצמה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" לפני בית הדין, ובכך מקבל הגט תוקף שאיש לא יוכל לערער עליו.

* **גדר ה"תנאי" בשליחות האשה:** הרמב"ם קורא לזה "בשהתנה עליה הבעל תנאי זה". אף על פי שהלכות תנאים באות רק בפרק מאוחר יותר, אין זה "תנאי" ממש במעשה גירושין (שבו עושים מעשה ומטילים עליו תנאי). כאן הכוונה פשוט לגילוי דעת שנתינתו לה עכשיו אינה פועלת שום מעשה גירושין, אלא רק עושה אותה שליח.

* **הפרדוקס שבדברי האשה עצמה (מיגו):** כל התקנה שהאשה עצמה צריכה לומר "בפני נכתב" (כשהבעל עשה אותה שליח להולכה ממדינת הים) היא רק משום שהגט עדיין לא חל, והיא עצמה באה לבית דין ומספרת שהבעל התנה את התנאי! אילו רצתה לשקר ולומר פשוט לבית הדין "כבר נתגרשתי בגט זה", לא היתה מתחילה כל הבעיה ולא היתה צריכה לומר דבר, שהרי יש בידה גט! רק משום שהיא אומרת את האמת, ש"אני עומדת להתגרש רק עכשיו", לכן עליה לומר בפני נכתב.

* **שקלא וטריא בסברת "אינה מקלקלת על עצמה":**

* הרמב"ם אומר שאשה לא תזייף גט משום שלא תכניס עצמה לקלקול (שהבעל יבוא ויערער, והיא תצטרך לצאת מן השני והולד ממזר).

* **הקושיא:** אם אנו אומרים שאין לבעל נאמנות לערער, ממה היא חוששת? הרי יכולה היא לזייף בשלוה והבעל לא יוכל לעשות לה דבר, וממילא אין כאן הטעם של "אינה מקלקלת"!

* **התירוץ:** ר' יצחק משיב שאם באמת היה זה זיוף, היה הבעל יכול להביא עדים או ראיה ברורה שהגט מזויף (למשל עדים שלא היה שם כלל, וכדומה). בעדים אפשר לבטל הכל. משום שהיא חוששת שבזיוף אמיתי ימצא הבעל עדים ויקלקל אותה, לכן מאמינים לה שהיא מביאה גט אמיתי.

* **היסוד הגדול ("הסוד") של הרמב"ם המיישב את כל הפרק:**

* ר' יצחק מציין שכאן מגלה הרמב"ם כלל יסודי: **"עדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין"** (שיטת רש"י בגמרא). עם "סוד" זה יש לחזור ולקרוא את כל הפרק מחדש, משום שהוא מיישב ענינים רבים.

* לפי יסוד זה יוצא חידוש עצום: הרי יש לאשה "חזקת אשת איש" משלה. אבל ברגע שהיא מציגה גט הנראה כשר על פניו ("כתוב כהלכתו והעדים חותמין עליו"), אף על פי שאין מכירים את העדים ולא נחקר דבר, נוצרת **"חזקת גט"** (משום שחתימות העדים נחשבות כעדות שנחקרה בבית דין). כשם ששליח המביא גט ממקום שאין צריך לומר בו בפני נכתב – הגט בחזקת כשר עד שיערער הבעל, כך גם האשה עצמה אינה גרועה משליח ("לא תהא אשה גרועה משליח"), ומותרת להינשא מיד על סמך גט זה בלא שום קיום.

* **הראיה מגט הניתן בבית דין ("בפנינו"):** הרמב"ם מביא ראיה חזקה שאין חוששים לריעותות: אפילו כשהבעל נותן גט לנגד עינינו בבית דין, היה אפשר לחוש לדברים שאין אנו רואים – שמא ביטל את הגט קודם לכן (מסירת מודעה), או שמא העדים שחתמו פסולים (שאז הגט פסול כ"מזויף מתוכו" אף על פי שניתן לנגד עינינו!), או שנכתב שלא לשמה. אלא משום ששם אין אנו חוששים ומעמידים אותו על חזקת כשרות, כך בדיוק אין אנו חוששים כשאשה באה עם גט בידה.

* **החילוק בין דיני איסורין לדיני ממונות (וההשלכה לגביית כתובה):**

* הרמב"ם מסיים ש"אין דיני האיסורין כדיני הממונות". בדיני ממונות יש דין "קיום שטרות" (מדרבנן), ושטר שלא נתקיים אינו שווה כלום ואין גובים בו ממון. אבל באיסורין (אפילו באיסור חמור כאשת איש, שהיה מקום לומר שצריך דרגה גבוהה יותר של נאמנות ושני עדים), לא תיקנו שצריך קיום השטר, אלא סומכים לגמרי על חזקת כשרות השטר (כמו עבד המביא את גט שחרורו).

* **השלכה לגבי כתובה:** על סמך חילוק זה ברמב"ם בין איסורא לממונא, יש אומרים שכאשר אשה באה עם גט שאינו מקוים (ולא אמרה בפני נכתב), נאמר שלענין אשת איש (איסורין) היא נאמנת ומותרת להינשא, אבל לענין גביית כתובתה (או תוספת כתובה) – שזה כבר נכנס לדיני ממונות ("איסורי ממון") – לא תוכל לגבות בגט זה לבדו בלא קיום השטר! ומלשון הרמב"ם ("שאין דיני האיסורין כדיני הממונות") אכן משמע כך.

* **מדוע מאריך הרמב"ם בסברות ואומר "יראה לי":**

* הרמב"ם מאריך כאן מאוד ומביא שלוש או ארבע סברות שונות לבסס מדוע הדין כך (שאינה צריכה קיום), ומשתמש בלשון "יראה לי".

* הדבר מראה שההלכה אינה מפורשת כל כך בגמרא. אף על פי שלרמב"ם היה ברור מאוד שזהו הדין, נראה שמפרשים אחרים סברו שצריך לקיים את הגט. סברתם היתה כך: כיון שכל הפרק עוסק בהלכה שאין מאמינים מיד לגט ממדינת הים וצריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", היה מקום לומר שגם כשהאשה עצמה באה עם גיטה צריך לקיימו.

* **חידוש הרמב"ם:** דין אמירת "בפני נכתב" הוא רק כשמעשה הגט (נתינת הגט לאשה) עדיין לא נעשה — דהיינו כששליח מביאו כדי לתתו לה. אבל ברגע שמעשה הגט כבר נעשה (האשה כבר מחזיקה את הגט בידה), כל זמן שאין שום ערעור – הגט בחזקת כשר.

* **ההשוואה והיישוב בין תחילת פרק ז' לסוף פרק ז':**

* הרמב"ם כבר אמר בתחילת הפרק שמותרת להינשא, אבל שם מדובר כשבא שליח, וכאן (בסוף הפרק) מדובר כשהאשה עצמה באה עם הגט (ואחת מסברות הרמב"ם כאן היא אכן שלא יתכן שהאשה עצמה תהא גרועה משליח).

* **היסוד כיצד לחבר את סוף הפרק עם תחילתו בלא סתירה:**

1. לגט יש תמיד חזקה מסוימת שהוא כשר, וממילא מותרת להינשא. (אם הבעל בא אחר כך ומערער, אין החזקה חזקה כל כך כנגדו).

2. תקנת "בפני נכתב" בשליח ממקום רחוק **אינה** פתרון לערעור קיים (שהרי איננו אומרים שיש עכשיו ערעור). אלא "בפני נכתב" היא תקנת חכמים *כדי שלא יהיה ערעור* — חכמים דאגו לה שמא לאחר מכן יבוא הבעל ויערער ולא יוכלו ליישב את הערעור. ורק כשהשליח אינו אומר "בפני נכתב", פסלו חכמים את הגט מדרבנן מחמת תקנתם.

3. ממילא זו סברא מסוג אחר לגמרי, וכשהאשה כבר מגורשת ומחזיקה את הגט (שבזה תקנת בפני נכתב אינה שייכת), נשאר הגט בחזקת כשרותו כל זמן שאין מי שמערער.

* **השגת הראב"ד בפרק י"ב: המגיד משנה** מביא את **הראב"ד** בפרק י"ב, שם חולק הראב"ד על הרמב"ם וסובר שצריך לעשות קיום לגט אפילו כשאין ערעור. לשון הראב"ד שם: "אומר אני שיתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה". אף על פי שבפרק י"ב יבואו פרטים נוספים בשאלות מעין אלו, כבר כאן (בסוף פרק ז') כתובה במפורש הלכת הרמב"ם שכאשר היא באה עם גט היא נאמנת בלא קיום. (הענין יתבאר עוד בפרק י"ב).

תמלול מלא

רמב"ם הלכות גירושין פרק ז': שליחות ונאמנות בגיטין

הקדמה לפרק ז' וסדר הרמב"ם

ר' יצחק: [#1] הולכים ללמוד? אנחנו כבר לומדים. כן. אנחנו לומדים רמב"ם הלכות גירושין פרק ז', הפרק השביעי של הלכות גירושין. [#2] כנגד שבת. ודאי, כנגד האלף השביעי. כך הוא, מדברים על ארץ ישראל. טוב מאוד.

כאן הגיע הרמב"ם סוף סוף למשנה הראשונה במסכת גיטין, שכל אחד לומד: **המביא גט ממדינת הים**. ואמרתי פרט, שזה שיש אנשים בחוץ לארץ, גם זו בחינת גירושין, **ויגרש את האדם**. אני מתכוון, זה כבר מגן עדן, אבל הקב"ה גירש את ישראל מארץ ישראל. בזה מתחילה מסכת גיטין, במה שמוצאים, לדאבוננו, יהודי בחוץ לארץ, ולא יודעים אם בכלל הוא עצמו כתב את הגט, והוא צריך להביא ראיה, בפני נכתב, בקיצור. זהו הסוד מדוע מסכת גיטין מתחילה כך.

אבל הרמב"ם אינו הולך בדרך הסוד, הרמב"ם הולך לפי הפשט הפשוט. לכן אצלו זה עניין מאוחר יותר. אחרי שלמד, בעצם, נכון? הפרק הקודם עסק במה? בנושא השליחות באופן כללי. עכשיו מדברים על שליח שמביא גט. פרט מסוים בהלכות שליחות: שכאשר השליח מביא אותו מחוץ לארץ, הוא צריך לומר בפני נכתב, וכל הכללים האלה.

זה דין בהלכות שליחות, אבל השאלה העיקרית כאן היא נאמנות. הנאמנות של השליח. נכון, נכון, אבל כך הוא... הוא פותח **שליח שהביא גט**, נכון? הוא אומר... נכון שזה לא סתם...

תפקיד השליח: מניעת ערעור באמצעות נאמנות

[#3] הפרק עוסק בנאמנות של הגט, ומה קורה אם הבעל או מישהו אחר מערער על הגט, ומה תיקנו חכמים כדי למנוע את הערעור. כי הערעור הוא הרי חורבן גדול: שאדם יחשוב שגט שסבורים שהוא כשר, ומקובל שהוא כשר, ואפשר בכל עת לפסול אותו. לכן תיקנו חכמים תקנות מסוימות כדי למנוע את האפשרות לערער. נכון, אז אני חושב ש... כן, תגיד לשיעור.

ממילא, מניעת הערעור על פי רוב היא בכך שהשליח צריך להיות יותר מסתם שליח. כלומר, עד עכשיו ראינו את השליח רק כנהג טכני, מי שמוביל דבר ממקום למקום. אבל חכמים אמרו שהשליח יהיה תמיד יותר מזה: השליח יבחן את המצב, והוא ייתן את הנאמנות.

ברגע שהשליח צריך לתת את הנאמנות, כבר יש הלכות חדשות לגבי מי יכול להיות השליח. ולעיל למדנו שכמעט כל אחד יכול להיות שליח, חוץ מהחמישה שהרמב"ם מנה, אבל זה רק אם השליח אינו צריך נאמנות. ברגע שחז"ל התחילו לחשוש לערעור, וכדי לתקן את הערעור עשו את השליח לנאמן כלשהו כאן, מתחילות שאלות מי יכול להיות השליח.

ואחר כך נכנס חילוק גדול בין ארצות שונות: מקומות שבהם כשרואים את שמות העדים כבר יודעים מי הם, ויש להם דין אחד; אבל בין מקומות אחרים, כגון מארץ ישראל לחוץ לארץ וכדומה, שם צריך את הפתרונות. כלומר, בעיית הערעור אינה קורית במקום שבו כל אחד מכיר את כולם.

[#4] זה קורה, לא, לא, זה כן קורה, אלא שאפשר למצוא אותם מיד. תביא את העדים, אני אומר... אפשר למצוא אותם בקלות. עוד לפני שמביאים את העדים, זה מתקיים על ידי אנשים שמכירים את כתב ידם. אה, נכון, זה נקרא עדים מצויין לקיימו, כן. אפשר למצוא בקלות את האדם, אבל ממרחק – לך תדע מי זה. יכול להיות... ממילא יש את הדיונים לגבי אילו מקומות, באילו מקומות אנו מניחים שאנשים מכירים את כל העדים מהר, ומתי לא. באמת, וגם שאר הפרק...

[#5] מגיעים למקרה שאשה בעצמה אחר כך, האשה מביאה גט – מתי אפשר לערער על הגט שלה? אז באמת, נכון שכל הפרק עוסק בשליחות. מדובר אפילו סתם במקרה של מה קורה כשהשליח מת, בסדר? זה קשור גם לנושא בפני נכתב, אבל לא, זה גם, כי צריך לדעת שהנאמנות תמשיך הלאה, בית הדין ימנה שליח נוסף, וכדומה.

אני חושב, כיון שהתחלנו לדבר קודם, אני חושב שזה כן הגיוני להתחיל את כל העניין בשליחות. אני מתכוון, רואים בוודאי ממבנה הרמב"ם שכך הוא. במשנה אפשר לחשוב למה. העולם הזה הוא שליח. כן. אני אומר שפרק ו' היה שאפשר לעשות שליח, וגם הלכות שליחות, מוסיפים את זה. כל פרק ו' היה הרי הלכות שליחות, וזה בא משם.

חכמה עיונית לעומת חכמה מעשית: לומדים ודיינים

אבל אני חושב גם, כמו שאמרת, שהשליח מקבל יותר... כבר ראינו משהו אחד: הרמב"ם אמר שפסול עדות מדרבנן פסול לשליחות, כי למדנו שהרמב"ם סובר שלשליח יש תמיד נאמנות מסוימת. שאם לא כן, לא היה שייך שפסולי עדות ייכנסו לפסולי שליחות.

ואני כן חושב שצריך להסתכל על זה יותר באופן מעשי, כי כשמתחילים בלמדנות – הלומדים אוהבים לייצר בעיות, אבל הלומדים לא נמצאים כאן כדי לפתור בעיות של החיים האמיתיים. הלומדים הם אנשים שמתעניינים בהבנה, בפילוסופיה, בעיון, ויש להם סוג מסוים של בעיות: איך ייתכן שמצד אחד זה נאמן, ומצד שני השני נאמן וכו'. אבל רבנים, דיינים – דיינים ולומדים הם שני סוגים שונים של אנשים. אחד הוא חכמה עיונית, ואחד הוא חכמה מעשית, כן?

המשנה והפרק... גם הרמב"ם מתייחס ללומדים בסוף הפרק. כן, להפך. להפך. לא, לא, לא, בדיוק להפך, כי זה לא... הרמב"ם לא מתרץ בדרך למדנית, הוא לא אומר. כי הוא אומר: בוא הנה, שכל הישר, מעשי ולא מעשי. זו לא טענה למדנית, זו רק טענה מעשית.

וכאן הוא הולך עם סברות: בסדר, החוששים – לא, אני לא מסכים, אני לא מסכים, אני לא מסכים. חוששים אינם לומדים, חוששים הם בריסקער. זה עם ה-OCD שלך, זה לא עם ההבנה שלך.

ההבנה היא כשיש סתירה, כי יש כאן איזה דבר לא ברור: שמצד אחד, אילו לא הייתה זכות ערעור כלל. כל הזכויות האלה שלא ברור איך מעמידים אותן, איך מעמידים את כל הסוגיא שיש לו זכות ערעור; ומצד שני, כן, העדים – איך זה עובד בלמדנות? זה מה שאני אומר שאינו דבר ברור. אבל אם חושבים להפך, שיש כאן כעין בעיה, לפעמים בפרט, כשאומרים, בפרט כשזה בא ממרחק ואי אפשר... יכולים לקרות כל מיני דברים – נתנו חכמים כעין תפקיד: שליח, תברר, ויסמכו עליך. אוי, איך יסמכו עליך? את זה נתנו לך, את התפקיד שיסמכו עליך. כך זה עובד בפועל.

התפתחות השליחות בהלכות גיטין

[[#6]] זה דבר מעניין שרואים גם בהלכות גיטין מעין התפתחות של השליחות. ששליח מתחיל מלהיות ממש כמעט כלום. בפרק הקודם הוא כבר נעשה ידו כידו, ממילא צריך מינוי שליחות בעדים, וכאן הוא כבר נעשה גם בית הדין, בעצם. הוא נעשה או עדים או בית דין. מעין בית דין, כן. לכאורה זה הרי כל כך פשוט שהאנשים שבאמצע הם כמו אלה שמראים לנו שאכן היה זה גט כשר. אז הוא אף פעם לא היה שליח-נהג, נכון? כי הוא תמיד יצר חלות אפילו מהשנייה הראשונה, אבל זה נעשה יותר ויותר... כן.

שבגיטין עושים את זה בשליחות לעתים קרובות יותר מאשר בקידושין, למשל. כי בגיטין הרי באמת לא רוצים כבר להתעמת, הרי מחזיקים שכבר מסוכסכים. טוב מאוד, שולחים לה גט, והלך – **ושלחה**, שלחה לה.

כן, לא, אבל ייתכן – נראה ממסכת גיטין שהיה, ייתכן גם שבגלל זה נעשה גט. לא בגלל שמסוכסכים, סתם היא הלכה לגור בארץ ישראל, או הוא הלך לגור – הרי למדנו **הכל מעלין**. היא החליטה. היא הלכה לארץ ישראל, הוא לא, והוא שולח אחריה גט. כן, כי הוא חייב – יש לה זכות ללכת לגור בארץ ישראל. הוא צריך להיגרר גם עם כתובה, כי זה כבר עניין אחר... בכל אופן.

הלכה א': שליח המביא גט בארץ ישראל וערעור הבעל

ממילא נלמד את ההלכה. הרמב"ם אינו מתחיל ממה שצריך כן לומר, גם כן להפך מסדר המשנה. הרמב"ם אינו מתחיל ממתי שצריך כן לומר, **המביא גט ממדינת הים**, אלא מתחיל ממתי שאין צריך, וממשיך למתי שצריך.

[[#7]] כך אומר הרמב"ם, לא? נכון? אומר הרמב"ם כך: **שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל**, שליח שמביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, כלומר מבעל שגר בעיר אחת לאשה שגרה בעיר אחרת. **אף על פי שלא ראה כתיבת הגט, ולא ידע מי הם עדיו**, הוא לא ראה את כתיבת הגט, והוא אפילו לא יודע מי העדים. אלא מה? **נתן לו הבעל גט**, הבעל נתן לו גט, **ואמר לו, תן גט זה לאשתי**, לעיר פלונית, ותן גט לאשתי. **הרי זה נותנו לה בפני שנים**. מה עליו לעשות? עליו לבוא למקומה של האשה ולתת את הגט בפני שני עדים.

ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו. עדיו פירושו עדי החתימה, נכון? כן. אפילו באזור לא מכירים את עדי החתימה. כך שאנחנו לא יודעים, אין לנו באמת דרך לבדוק את הגט, שהגט הוא גט כשר, אם תתעורר שאלה. אבל כיון שהוא בארץ ישראל, **תהיה מגורשת ותינשא בו**.

הסיבה היא – כי למה לא? בארץ ישראל מכירים את האדם, ואפשר להגיע לעדים. אפילו אם כרגע בית הדין אינו מכיר אותם. כן, אלא שכאן בעצם צריך, כי כאן עדיין לא יודעים על שום חשש. זה לכאורה פשוט. אין צריך לחשוש; נראה מה קורה כשכן חוששים. אבל לא חוששים לכל מיני חששות, כי הרי יש כאן גט, כאן אדם שלח עדים. אין צורך שיהיו בעיות.

ההלכה כשהבעל מערער על הגט

מה אם? **בא הבעל**, מגיע הבעל, **וערער**, הוא מערער, הוא מחליש את הגט באמרו **ואמר לא גירשתי מעולם**. אה, ערער פירושו להחליש. ודאי, נשמע שלא הייתה שליחות אמיתית, או שהוא אומר **וגט שהובא לה מזויף היה**. זה היה מזויף, גט מזויף. אהא. מזויף פירושו שהוא לא כתב אותו, לא הוא ולא העדים. כל העניין בכלל לא מתחיל.

מה עושים אז? אז **יתקיים בחותמיו**. בית הדין צריך להתייחס ברצינות לערעורו, והם צריכים להביא את העדים, הם צריכים לברר. הרי זה בארץ ישראל, ששם שייך לברר – שיבררו מי העדים, והעדים יצטרכו להעיד. וכשהעדים מעידים, אז ערעור הבעל בטל, כמובן, כי הוא הרי נוגע בדבר, הוא רק יחיד – הרמב"ם אינו אומר למה – כנגד שני עדים. ברגע שהעדים מקיימים, הוא מקוים. עוד הערה: אבל אני יכול לחשוב על פני הדברים, אפשר לחשוב הרבה דברים גם להפך אם אני רוצה, איך זה מתקיים.

אבל **ואם לא נתקיים**, אבל אם לא מוצאים את העדים, כך שהעדים לא מגיעים לכאן, **או לא נודעו עדיו כלל**, שואלים מסביב ואף אחד לא מכיר את העדים – אבל לא שמצאו שהוא מזויף; הבעל טוען שהוא מזויף ואין לנו דרך להפריך – אז ההלכה היא: **תצא, אם האשה נישאה שוב, היא צריכה לצאת מהבעל השני, והולד ממזר**, והוולד ממזר. למה? **שהרי אינה מגורשת**.

עיון: הכוח המיוחד של ערעור הבעל כנגד שטר עם עדים

מעניין הלשון, למה? כן, ולד ממזר כי היא נישאה לאחר, ילדה ילדים, ואותם ילדים הם מאשת איש – זה הפירוש. אה, אני חושב שזה כל ה... טוב מאוד, לגמרי, איך שתרצה לקרוא לזה, אין לנו ראיה שהיא מגורשת.

ככלל, מסיבה כלשהי ערעור הבעל – זה לא כתוב, הרמב"ם לא אומר למה, אז אני חושב שנסתפק בכך. לערעור הבעל יש... כשסתם עדים באים, הרי לכאורה הגמרא שואלת: **במאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני**, למה המערערים השניים יהיו עדיפים על העדים הראשונים? הרי יש לנו כאן חתימת עדים.

לבעל יש זכות כלשהי. אין הבדל, אני אומר הרי שערעור, ערעור פירושו דווקא הבעל. כל אחד אחר שבא ואומר – הרי יש לנו כאן חתימה, שטר; אתה אומר אחרת, אתה נגד השטר. אבל הבעל הוא משהו מיוחד, בעל הוא מיוחד, מסיבה כלשהי, אבל בבקשה, בואו נמשיך.

הלכה ב': כוחו ומשמעותו של ערעור הבעל

הכוח המיוחד של ערעור הבעל

ר' יצחק: אני חושב שזה כל העניין. נראה שמאמינים לערעור של הבעל. למעשה, מאמינים לערעור של הבעל לא רק לחומרא שהיא כלומר, אלא מאמינים לערעור של הבעל גם לעניין שהוולד ממזר. כן, זה לגמרי... איך שתרצה לקרוא לזה. אין לנו ראיה שהיא מגורשת.

והכלל, מסיבה כלשהי, ערעור הבעל – זה לא כתוב, הרמב"ם לא אומר למה; אם אני מתכוון, נסתפק בכך. לערעור הבעל יש... שכאשר סתם עדים באים הרי תמיד, הגמרא הרי שואלת: **במאי חזית דסמכת אהני, סמוך אהני.** למה המערערים השניים יהיו עדיפים על העדים הראשונים, הרי יש לנו כאן חתימת עדים? לבעל יש זכות כלשהי...

אין הבדל, אני אומר הרי שערעור פירושו דווקא הבעל. כל אחד אחר שבא ואומר – הרי יש לנו כאן חתימה, שטר; אתה אומר אחרת, אתה נגד השטר. אבל הבעל הוא משהו מיוחד, הבעל הוא מיוחד. מסיבה כלשהי...

זה חידוש מעניין למה הבעל יכול לערער. כיון שתמיד צריך להיות רצון הבעל, ושכתבו אותו לשמה ברצון הבעל – הוא יכול תמיד לומר שלא כתבו אותו לשמה? כן, זה לא פשט פשוט, אלה כולם "תורה'לעך". לא, אסור, כי זה גורם לאנשים לחשוב שמבינים. לא מבינים. חכמים הקדושים אמרו, סתם. חכמים הקדושים אמרו שלבעל יש זכות לערער. כל ה"תורה'לעך" האלה הם "תורה'לעך"; כך כתוב בגמרא.

מהי טענת הערעור? (מזויף לעומת פסולים אחרים)

אני רוצה לומר רק שדווקא הבעל פירושו, כך אני רוצה רק להסביר. הגמרא שואלת **"ערעור מאן"?** והגמרא מסיקה שצריך להיות ערעור הבעל. כן, ובנוסף, גם הרמב"ם – הרמב"ם אומר גם במפורש מה פירוש הערעור: שהוא אומר שמעולם לא גירש. אין הכוונה, כמו שאתה אומר, שהוא בא עם פסולים אחרים. הרמב"ם מסביר. בגמרא לא כתוב במפורש מהו הערעור.

כן, אבל הוא לא אומר... אבל כתוב – מי אומר שיש לו נאמנות על זה? את זה הוא גם חידש בעצמו. אני לא יודע לגבי כל הדברים האלה. ברמב"ם כאן כתוב... לא, כי אני לא אוהב שלא יודעים דברים ואומרים "תורה'לעך". כאן כתוב – לא, לא, אני מתכוון ברצינות רבה. כמה שאנחנו לא יודעים את הכללים, אנחנו לא יודעים.

כאן כתוב, הרמב"ם אומר במפורש שהוא צריך לומר – הערעור שהוא אומר הוא שהגט מזויף. כלומר, הוא מעולם לא עשה את הגט, זה בכלל לא מתחיל, השליח בדה את זה מתחילה ועד סוף. לא כתובים כל הדברים האחרים.

אפשר לשאול שאלה: יש עשרים וחמש דרכים שבהן גט יכול להיות פסול – האם הבעל יכול לערער על כולן? אני לא יודע. ברמב"ם כאן זה לא כתוב. כתוב רק אם הוא אומר שכל העניין מזויף, כי זה הרי הדבר שאפשר לקיים בחותמיו, כן? אם הבעל יאמר משהו אחר, לא שייך לקיים בחותמיו, אז מה קורה? לא כתוב שיש לו זכות לומר זאת. אנחנו עדיין לא יודעים. אנחנו לא יודעים מה קורה עם דבר כזה. סתם אדם אומר שלא נכתב לשמה, הוא בא עם כל מיני טענות. אני לא יודע. אני לא יודע מה זה; אפשר למצוא עשרים וחמישה ערעורים על גט, שלא ימצאו מהם. יש עשרה, לכל הפחות – הרי למדנו עשר הלכות שפוסלות גט.

מן הסתם גם על לשמה יכולים הרי העדים להעיד, אם העדים היו שם כשכתבו אותו, מן הסתם הם היו שם? אני אומר רק מה שכתוב, אני הרי יודע רק מה שכתוב. כי מדובר כאן על ערעור שאפשר להועיל בו על ידי החותמים. כלומר, במילים אחרות, הוא טוען שזה מעולם לא היה, מעולם לא כתבו את הגט, מביאים את העדים והם מראים שהם כן חתמו על הגט. עדי החתימה אינם עדים על כך שזה לשמה וכל הדברים האלה, אלו כבר דברים צדדיים שאינני יודע מה הדין לגביהם. אינני יודע. לא כתוב שהעדים צריכים לבדוק שזה לשמה, למשל, ולמדנו את כל הדברים האלה. עדים, למה כתוב? הם אומרים שכתבו את הגט, זה הכל. של מי התפקיד לוודא שזה לשמה? אינני יודע, של אף אחד, לא כתוב.

החילוק בין "לא נתקיים" ל"אבד הגט"

בכל אופן, כן, זה כאשר יש לנו – מעניין מאוד – כאשר יש לנו את הגט והוא מערער, אז יש לערעור איזו זכות, זכות חזקה, דהיינו **תצא והולד ממזר.** אבל **אבד הגט**, את זה אינני מבין. אם הגט אבד ואי אפשר לקיימו, כן, אז **הרי זו ספק מגורשת.** מדוע?

כי כאן יש את העובדה שאי אפשר למצוא את העדים, או **לא נתקיים או לא נודעו עדיו**, נראה שזה עושה את המצב עוד יותר גרוע; יש בזה עוד מעין רגלים לדבר שהמצב אינו תקין. אבל כאשר הגט אבד, היא יכולה לטעון שאילו היו מוצאים את הגט, היו יכולים לקיימו בקלות רבה. ממילא זו רק ספק מגורשת. זה מצחיק מאוד.

המגיד משנה אומר שיש החולקים על הרמב"ם, ואומרים שגם במקרה הקודם היא ספק מגורשת. זה הגיוני יותר, כי הרמב"ם רואה זאת כך: אינה מגורשת, כל זמן שיש לה חזקת אשת איש, ואיש לא הוציא אותה מחזקתה. מעניין. אבל לפי זה ניכר שמן הסתם היו סוברים שאם ערעורו של הבעל היה חזק מאוד, לא היו החתימות לבדן יכולות להועיל, הנתקיים בחותמיו לבדו.

החילוק בין אבד הגט ללא נתקיים באמת קשה להבנה, אפילו לפי הרמב"ם. כי אם זו חזקה כל כך חזקה, ואתה אומר שיש הרי ערעור; אתה אומר שהיו יכולים למצוא את החותמים, אתה מוסיף את זה, וזה לא ברור כלל, זה לא כתוב.

לפי הרמב"ם נראה שבדרך כלל היו יכולים לקיים דבר כזה על ידי החותמים, זהו הרי הרעיון של ארץ ישראל שהיא שונה מחוץ לארץ. כן, יש פעמים שאי אפשר. הוא אומר שלפעמים אי אפשר, ומשום כך זה יוצר פגם גדול, זה עצמו יוצר רגלים לדבר, שיסייע לערעורו של הבעל.

אבל לא נתקיים אין פירושו שבאו שני העדים ואמרו שזה שקר; פשוט לא מצאו אותם. גם כן אותו דבר: העובדה שאי אפשר, זה עצמו מדליק נורה אדומה. לא נתקיים, אין לנו כאן אף יהודי מוכר אחד, זה עצמו נותן ערעור, זה עצמו נותן נאמנות לערעורו של הבעל שמשהו אינו תקין.

אבל זו חוצפה, זה ניחוש, שיש דבר כזה שהעובדה שלא מצאו קיום בחותמיו יוצרת בעיה. זה חידוש מה שאתה אומר. זה חידוש, הכל יכול להיות, אבל זה חידוש, לא כתוב. בסדר.

הלכה ג': נשים שחזקתן שונאות זו את זו

משמעות ה"לפיכך" והקשר להלכות הקודמות

אז בסדר, **לפיכך**. גם את ה"לפיכך" לא הבנתי, בואו נראה שוב מה פירוש לפיכך. מכיוון ש-מה? לפיכך פירושו מכיוון ש? מכיוון ש-מה? זה מעניין, בסדר:

לפיכך, נשים שחזקתן שונאות זו את זו, אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו.

ברגע שאנו יודעים... ש-מה? שלא נתנו את הכח לשליח? בסדר, בואו נראה. אז, אתה אמרת כך קודם, אינני יודע אם זה פירוש ה"לפיכך". אבל בכלל, כאשר הרמב"ם אומר לפיכך, לא תמיד זה הגיוני, לא תמיד הכוונה משום משהו שאמר קודם. לפעמים זו מעין עוד הלכה שקשורה לזה. אז אינני יודע מה הקשר. הוא גם לא אומר בהתחלה שלשליח יש נאמנות. הוא אומר סתם, יש חזקה שהגט כשר, כל עוד הבעל אינו מערער.

אבל כאן רואים אולי משהו הפוך, אולי כך הוא מפרש הפוך: שמכיוון שאפשר לערער וערעור יגרום צרות גדולות, לפיכך זה מוסב לכאורה על ה**תצא והולד ממזר**. מכיוון שכאשר יש מצב של תצא והולד ממזר, כי אנו יודעים שהבעל עלול פעמים רבות לערער כדי להרע לאשתו, כי יש לו את הכח לערער, ממילא אנו רוצים למנוע קנוניות, שהבעל ישתף פעולה עם צדדים אחרים השונאים את אותה אשה ויתזמרו מצב כזה של תצא והולד ממזר. לא ברור לי, בכל אופן.

החשש "שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה"

בסדר, אבל הרמב"ם אומר הלכה כזו: שיש נשים שהחזקה היא שהן **שונאות זו את זו**, יש ביניהן איזו תחרות מסוימת, איזו שנאה מסוימת, הרי הן **אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו.** בדרך כלל, גם נשים יכולות להיות שלוחות, כפי שלמדנו. אבל הנשים המסוימות האלה וקרבות המשפחה המסוימות האלה של נשים אין להן נאמנות להביא גט ממקום למקום בארץ ישראל: **שמא מזויף הוא ותתכוון לקלקל אותה.**

ואנו חוששים שמכיוון שהנשים שונאות זו את זו, היא תביא גט מזויף, היא תשתף פעולה עם הבעל או משהו כזה, היא תרע איכשהו לאשה, היא תביא גט שאינו כשר, **ותתכוון לקלקל אותה,** היא תבוא לבית דין ותמסור את הגט כאילו הוא גט כשר. למה? **כדי שתינשא,** כדי שתחשוב שמותר לה להינשא **ותיאסר על בעלה.** ואחר כך יבוא ערעור, ואז היא תיאסר על בעלה והילדים יהיו ממזרים, וכך היא תרע לה כהוגן.

בדרך כלל כל אדם יכול להיכנס לבית דין ולהניח גט. אפילו אם שואלים אותו: מה אתה יודע על הגט הזה? אינני יודע כלום. בסדר, טוב מאוד. לא אומרים לו: לא, אם אינך יודע כלום, אם אינך יכול לומר בפני נכתב, אל תניח את הגט כי זה יגרום צרות – כי בדרך כלל אין חושדים באדם. אבל בנשים האלה אנו חושדים שהן אלו שעלולות לגרום צרות. וכאשר הבעל יבוא עם ערעור, הערעור הרי יפעל. אנו רוצים למנוע זאת.

שני שלבי הקלקול בלי יד אחת עם הבעל

טוב, הלפיכך מוסב על שני השלבים. מכיוון ששלב ראשון, מאמינים שהיא באמת תינשא, כי בית הדין יאמר את יכולה להינשא, ושלב שני, הבעל יכול לבוא ולערער, יש חשש שהנשים באמת יעשו גט מזויף. כלומר, אין צורך ביד אחת עם הבעל, זה באמת יהיה מזויף. היא תכתוב, תביא גט מזויף, והכלל הרי הוא: בית הדין אינו בודק. בית הדין הרי אינו בודק, הוא יקבל, הוא יתיר לה להינשא, והבעל בוודאי יבוא כי הוא הרי לא רוצה, זה הרי גט מזויף!

משום זה? לא, לא, אין צורך בקנוניה, זה מה שאני אומר: הוא יבוא כי הוא לא רוצה, והיא תיאסר על שני הבעלים או משהו כזה, כלומר על בעלה השני לכאורה, אבל גם על בעלה הראשון. כלומר, האשה תהיה בצרות, כי היא הרי לא תוכל להינשא גם לבעל הראשון, או אולי כן תוכל? גם הראשון, גם השני, כסוטה.

יכולה לעשות דבר כה גדול כמו להניח גט בבית דין, ולא ישאלו שום הוכחה, הרי יש לו כח גדול, בואו לא נניח לנשים לעשות זאת. נכון. כביכול כח גדול, כביכול האפשרות, אינני יודע מה פירוש כח. כי הרי לא טבעי לחשוב שהנשים שחזקתן שונאות זו את זו יעלו על דעתן דבר כזה... זה דורש הרי רמה גבוהה, לא סתם יצירתיות, ללכת ולכתוב גט על שם של חמות, ולהניח אותו. לשליח יש כח כה גדול, ולכן חז"ל חשבו על הבעיה הזו. אני חושב שכן, ולכן דווקא בארץ ישראל, דווקא במקום שמאמינים מיד לשליח.

אילו נשים נכללות בכלל זה?

נמשיך לקרוא, מי הן הנשים?

ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה,

מה פירוש, הכלה לחמותה? החמות. למה הכלה? החמות של מי? של הכלה. חמותה מביאה גט, אומרת גט, כן, כן. חמותה לכלה, כן?

ובת חמותה,

הגיסה. אהה.

וצרתה,

הצרה של האשה,

אפילו היתה הצרה נשואה לאחר,

אפילו אם פירושו צרה לשעבר. לכאורה, כן. נכון? עדיין יש לה, היא עדיין זוכרת...

חמש הנשים שאינן נאמנות להביא גט

ר' יצחק: החמות. כי היא אמו של... החמות של מי? של כלתה. חמותה מביאה גט, דבר של גט, כן, כן. **חמותה** לכלה, כן?

"ובת חמותה", הגיסה.

"וצרתה", הצרה של האשה. **"אפילו היתה הצרה נשואה לאחר"**, אפילו אם הפירוש הוא שהיא צרה לשעבר. הייתה, כן. עדיין יש לה, היא עדיין זוכרת כן, אבל היא עדיין זוכרת אותה. כן, היא עדיין "שרפה לה את הפנים". אבל השנאה אינה חולפת. כן.

"ויבמתה אפילו היתה אחותה", גיסתה של אשה, אפילו אם הגיסה היא גם אחות. כן, אחותו של אדם יכולה להיות גם גיסה. כן, שתיהן נישאות, שתי אחיות נישאות לשני אחים. שתיים, כן.

"ובת בעלה". בת בעלה. טוב. לנשים האלה יש חזקה שהן שונאות זו את זו. כן, הגמרא מסבירה את הסברות מדוע כל החבורה הזו שונאות זו את זו. הגמרא מסבירה את כל הדברים, מדוע כולן שונאות זו את זו, אבל אם תסתכל סביב במציאות, תראה שכך הוא המנהג, וזהו.

האם השנאה הולכת לשני הכיוונים

הרמב"ם אינו כותב. צריך לדעת. יכול להיות שכן, יכול להיות שכולן לשני הכיוונים, זו את זו. לא שש, יש כאן חמש. לא, חמש כביכול. מה, לא כולן, רק בחמותה זה שייך. כלומר, כל האחרות, בת בעלה, מה? אתה מתכוון לומר שאם היא תביא גט לבת בעלה? כן, יכול להיות שכולן הולכות לשני הכיוונים. הוא לא אומר? בגמרא לא כתוב? אינני יודע. יכול להיות שזה כן הולך לשני הכיוונים. אינני רואה, אבל בסדר. הוא אומר שבגמרא כתוב שזה הולך גם בכיוון ההפוך. [[#2]] בסדר.

השנאה אצל יבמה שהיא אחות

"אבל שאר כל הנשים כשרות", כל שאר הנשים כשרות ואין חושדים בהן.

יבמתה שהיא אחותה – הוא אומר דבר מעניין, שאפילו יבמתה, הרי מדובר כאן שהיבמה רוצה להרע ליבמה האחרת כדי שלא תוכל להינשא ליבם. כן? היא שומרת יבם. כן, יבמתה. לא, יבמתה אינה שייכת כשמדובר באחותה, הרי ממילא היא לא תוכל, הרי ממילא הבעל לא יוכל לייבם את היבמה, כי היא אחות אשתו. אלא צריך לדעת כאן מה הוא רוצה לומר ביבמתה שהיא אחותה.

טוב. אבל אף על פי כן, מכיוון שיש שנאה, אפילו סוג כזה של שנאה אינו תמיד אלא מעשי, כי בכך אוכל למנוע שידוך מסוים, רק להרע לאשה, כי יש קרבה מסוימת של הרעה. בסדר. קרבה, אתה מתכוון, כן, אתה מתכוון איך שהיא רוצה לקרוא לזה. בסדר. [[#3]] זוהי ההלכה.

הלכה ד': שליח בארץ ישראל שחלה ועושה שליח אחר

עכשיו נלמד מה קורה בארץ ישראל אם השליח אינו יכול להגיע. אינני יודע מה החידוש של ההלכה הזו. בארץ ישראל לא נדרשת משליח נאמנות גדולה כלשהי, כי הוא בסך הכל יכול להניח את הגט בבית דין, הוא אינו צריך לומר כלום. הוא אינו צריך בית דין, בפני שני עדים, כן. השליח יכול לעשות שלוחים אחרים. כן? מה אתה אומר? הוא אינו צריך בית דין, שני עדים. לאשה בפני שני עדים. שני עדים.

"המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל", מה שלמדנו עד עכשיו, שמי שמביא גט ממקום למקום בארץ ישראל הוא בסך הכל שליח, הוא אינו צריך להיות עדות. **"וחלה או נאנס"**, הוא חלה או שנאנס, אירע אונס, הוא אינו יכול לבצע את השליחות. המכונית התקלקלה. השאלה עכשיו היא האם הוא יכול לעשות שליח. ההלכה היא שכן, **"משלחו ביד אחר"**, הוא יכול לקחת את הגט ולתת אותו לאדם הבא.

"וכן השני אם חלה". אותו דבר האדם השני, אם גם הוא חלה, היה בדיוק קורונה, הרי **"משלחו ביד אחר, אפילו מאה"**, אפילו מאה אנשים, יכולים לתת אותו זה לזה. טוב מאוד, כך כתוב בגמרא.

מדוע צריך דווקא "חלה", ומדוע אין זה מפריע שהשליח הראשון מת?

הגמרא אומרת דווקא חלה, אינני מבין מדוע, אבל שלא יעשה זאת לכתחילה, הוא שליח, הרי יש שליח עושה שליח. כלומר, הנקודה היא כך, כי איך באמת יכול להיות עד מאה? הנקודה היא, שכולם נעשים שלוחים של הבעל, הם אינם נעשים שלוחים של האדם הראשון.

תראה, תלמד את הקטע הבא. **"והאחרון שהגיע הגט לידו"**, האדם האחרון, השליח האחרון שכבר אינו שולח אותו הלאה, והוא בפועל נושא אותו, **"נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו"**. הוא אומר, **"אף על פי שמת השליח הראשון"**, אפילו אם בשעה שהשליח האחרון נושא את הגט, השליח הראשון כבר מת, עדיין זה כשר. מדוע? כי אין הפירוש שעושים זאת מכוחו של השליח הראשון, עושים זאת מכוחו של הבעל.

ייתכן, אבל לשם מה צריך את זה, מה זה משנה אם הוא חלה או לא? כלומר, משום כך אני אומר שיכול להיות שהבעל מקפיד, הוא נותן למישהו את התפקיד, הוא מקפיד שאתה תישא אותו. אם קורה אונס, אז הוא רוצה שתשלח מישהו אחר, אבל הוא אינו רוצה שסתם אנשים ישלחו אותו זה לזה.

אבל הרי יש לו זכות. אם שליח עושה שליח, יש לו, בסדר, נו, יש לו את הזכות להעביר אותו לשליח הבא. אז מה זה משנה לי אם הוא חלה או לא? אתה אומר, כי אולי הבעל אינו מרשה. אני שומע, אבל אם הוא אינו מרשה, אני שומע, אינני יודע. אתה מבין מה אני שואל? אינני מבין בבירור. כך כתוב בגמרא. לא כתוב בדיעבד, אינני יודע אם זה בדיעבד, או לכתחילה, או מה. אבל

בגמרא כתוב כך, לא אצל השני. בסדר, אז זה משום הבעל, כמו שאתה אומר, טוב מאוד. בסדר.

הקפדת הבעל אצל השליח השני: ריבוי שלוחים

הוא סובר שהשליח השני, אבל אצל השני לא כתוב ברמב"ם אם חלה. או שכן כתוב? הרמב"ם אומר גם אצל השני **אם חלה**. הבנת מה שקראת? כל שלב צריך להיות עם תירוץ טוב, אם לא אתה צריך ללכת.

אף על פי שהבעל כלל אינו מכיר את השליח השני, כאן יש חידוש. אצל השליח הראשון אתה אומר, קראו לו, אני רוצה שאתה תהיה. בסדר, אינך יכול, אני יכול להבין, תעשה עוד אחד, אבל לא סתם כך. אבל השליח השני, הבעל כלל אינו מכיר אותו, מה זה משנה לי השני או השלישי?

על זה הוא אומר את התירוץ, שהבעל אולי רוצה, אנשים אינם אוהבים אלף שלוחים. הוא אומר, זו סברא אחרת, שאולי הוא אינו רוצה סתם ריבוי שלוחים. כן, זה פשוט, כן, זה פשוט, בסדר.

הלכה ה': שליח גט בחוץ לארץ

גדר ארץ ישראל וחוץ לארץ בזמן הזה

עכשיו נלמד. עד עכשיו למדנו על מה שנקרא עדיין המביא גט בארץ ישראל. צריך לחשוב שארץ ישראל היא גזירת הכתוב, אז לכאורה הכוונה באופן ש... לא, אבל אינני מדבר רק לגבי הגבולות, סתם, יכול להיות שבזמן הזה צריך בכל מקום, אתה מבין? לא גזירת הכתוב וכדומה, נכון, ארץ ישראל אינה גזירת הכתוב. אולי היום בכלל, אולי היום כל העולם נקרא ארץ ישראל, כי היום יש הרי אינטרנט. האם בכל מקום אין צורך, או שכן צריך? בפוסקים כתוב שאפילו בארץ ישראל צריך היום, אבל יכול להיות בדיוק להפך. אפשר הרי לומר בדיוק להפך, שהיום יש הרי טלפונים. [[#4]]

כן, מה שלא יהיה, אני רק אומר, על כל פנים מה שלמדנו עד עכשיו הוא זה, מה שההלכה קוראת בארץ ישראל. כלומר, מקום שבו זה דבר שקל לקיימו בחותמיו, ממילא הוא נאמן. עכשיו נלמד על הדברים שבהם כן צריך, החכמים עשו את כל המהלך שהשליח יאמר בפני נכתב ב-, כן? סעיף ה', הלכה ה'.

תקנת "בפני נכתב ובפני נחתם"

מה קורה אבל בחוץ לארץ? אומר הרמב"ם כך: **"שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ"**, או **"מארץ ישראל לחוצה לארץ"**, כלומר לא בארץ ישראל בין ארץ ישראל לארץ ישראל, אלא או בחוץ לארץ, או מארץ ישראל לחוץ לארץ, או מחוץ לארץ לארץ ישראל, אז ההלכה שונה. מה? ש**"אם היה השליח עומד שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו"**, אם השליח אינו רק שליח שעמד ליד הדלת, אלא הוא היה שם וראה את כתיבת הגט וחתימתו, **"הרי הוא אומר בפני שנים"**, התקנה היא שהוא, השליח, צריך להעיד בפני שני אנשים, עליו לומר: **"בפני נכתב ובפני נחתם"**, ראיתי את הכתיבה ואת החתימה של הגט הזה. ולאחר שהוא אומר זאת, **"ואחר כך יינתן לה בפניהם"**, אחר כך יוכל לתת את הגט בפני שני העדים, **"ותתגרש בו"**, היא מתגרשת בו. כן.

עדים עם שמות של גויים על הגט

אומר הרמב"ם: **"ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו"**, אף על פי שאיננו מכירים את העדים, את עדי החתימה של הגט. הרי זו הסיבה מדוע חוץ לארץ שונה מארץ ישראל, משום שאין מכירים את העדים. נכון, אבל לזה מועילה לנו עדותו של האיש הזה. האיש מעיד בפני נכתב ובפני נחתם, הרי הוא ראה הכל, הוא ראה גם שהם יהודים והם מעידים, והכל אמיתי.

וזו הלכה מעניינת, שאפילו **"ואפילו היו עדיו כשמות הגויים"**, אפילו מישהו מתבטא, הוא מנסה לערער. הוא אומר, תראה, העדים חתומים למטה, נניח, מארק בן... לא, אף אחד לא מנסה, שני העדים הם, כן. **"אין חוששין להן"**, לא חוששים לכך, משום שכך כתוב בגמרא שהמנהג הוא, איך הלשון? דף י"א, **רוב ישראל שבחוץ לארץ**, גמרא חשובה. **רוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות הגויים**. רוב היהודים שבחוץ לארץ יש להם שמות של גויים.

כך אכן היה המנהג, כל סבינו עד הדור האחרון היו להם שני שמות. שניים, כלומר, בזמן הגמרא נראה שאפילו לא היו שניים. כלומר, בזמן האמוראים, או איני יודע על מי הגמרא מדברת, לכאורה היה רק אחד. מאוחר יותר כבר רואים בתוספות על כך, בשמות גיטין, שלרוב היהודים היו שני שמות. היה יצחק ואייזיק, או איגנאץ, איני יודע איך נהגו לקרוא בהונגרית, וכדומה. זה היה המנהג עד היום אצל מסוימים... והרבה מהשמות הללו הפכו אחר כך לשמות יהודיים שנושאים אותם. כן, חלק. או טעוועל, או איני יודע מה. זלמן, איני יודע. כן, על כל פנים, ההבדל הוא שאצל נפסקים...

הלכה ז': שני שמות בגט ונאמנות השליח

ר' יצחק: אומר הוא, בזמן האמוראים כבר יודעים על מה הגמרא מדברת, לכאורה היה רק אחד. מאוחר יותר כבר רואים בתוספות על כך, בשמות גיטין, שלרוב היהודים היו שני שמות. היה יצחק ואייזיק, או איגנאץ, איני יודע איך נהגו לקרוא בהונגרית, וכדומה, זה היה המנהג עד היום אצל מסוימים, כן, חלק. וואלמאן, לך תדע.

כן, על כל פנים, ההבדל הוא שזה שלא פוסקים אינו מפריע, משום שזה שכתוב שם שגוי אין זה גט מזויף מתוכו, אין זה ערעור על הגט, הוא מדבר כאן על שני העדים או על בית הדין. אין זו בעיה, משום שזה רגיל. טוב, וצריך גם להוסיף שזה רגיל, רגיל שיהודי — רק בארץ ישראל אולי כן הייתה בעיה, משום שבארץ ישראל אין שמות של גויים. אבל בחוץ לארץ לרוב היהודים יש שמות של גויים, ממילא אין בעיה. כן?

והשליח צריך לקבל נאמנות מיוחדת, שהרי הוא רק יחיד, ולמעשה סומכים כאן על עד אחד על הגט. אומר הרב, יש כאן ענין ששליח מקבל כוח גדול יותר, הוא מקבל תוספת לנאמנותו. שליח הוא דבר גדול.

נאמנות השליח כנגד ערעור הבעל ונשים ששונאות זו את זו

עכשיו, לא, לא, צריך להשלים. **לפיכך** יוצא, **בא הבעל** אחר כך — בכל פעם שקובעים גדר שבפני שנים צריך לומר בפני נכתב במצבים אלו — ממילא **בא הבעל וערער**, אחר כך בא הבעל ומערער, **אין משגיחין בו**, אז אין שומעים לו, משום שמאחר שהשליח מעיד כאן שבפני נכתב ובפני נחתם, קיבלו זאת כנאמנות. כן.

לפיכך מסיבה זו, **אף הנשים ששונאות זו את זו**, אותן נשים שמנו שאסור להשתמש בהן כשליח, משום שאם הבעל יבוא — זה טוב כשלא צריך לומר בפני נכתב, אבל כשצריך לומר בפני נכתב, הרי לא יועיל שהבעל יערער. ממילא, מכיוון שזה לא יועיל, הבעל יכול לערער מהיום עד מחר, הרי הוא לא יעשה זאת, ממילא הן לא יעשו זאת בעיקרון, זו הרי הנקודה. כל התוכנית שלהן הייתה שיש פרצה, אפשר לקבל גט בחינם, אפשר לכתוב גט מזויף ובית הדין יקבל אותו.

כאן קודם כל, אבל זה לא יועיל כלום. אחר כך, אם יעשו זאת, לא יאמינו לבעל, אפילו כשזה באמת שקר, נכון? נניח שזה באמת שקר, אבל לבעל אין דרך לערער, אז הן לא יעשו זאת, בעיקרון, ממילא הן נאמנות, כך אני מבין. אפשר לחשוב גם אחרת, איני יודע. כתוב כך, כי כאן קשה: מה אם הבעל יביא ראיות טובות יותר? מכאן רואים שאף דבר שהבעל יערער לא יועיל. כן. הוא יכול לומר מה שהוא רוצה, זה לא מועיל כלום.

בפני נכתב ובפני נחתם בארץ ישראל ופוסקי זמננו

בסדר, **וכן**, כלומר, לא רק במקום שחייבים — למדנו שבחוץ לארץ יש תקנה, חייבים לומר "בפני נכתב". עוד לא נלמד מה קורה אם לא, נכון? בינתיים דיברנו, הרמב"ם אמר שני דברים יחד: הרמב"ם אמר שאם השליח היה בשעת הכתיבה והחתימה, יאמר זאת. מה אם הוא לא היה, נראה בהלכה ח'. זו הלכה פסוקה? לא, לא, נראה מה אם לא, מה עושים, כבר נראה.

אבל הרמב"ם אומר עוד דבר, שאת הנאמנות הזו עשו חכמים כנאמנות, שלשליח יש נאמנות כשהוא בא מחוץ לארץ, כאן צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". אומר הרמב"ם, אם אבל שליח מסיבה כלשהי החמיר יותר ממה שנדרש בארץ ישראל, ואמר — לא רק החמיר, הוא עזר לבעל, אני חושב שזה דבר מועיל. כן. **בארץ ישראל** זו חומרה? לא, אתה עושה כל חומרה. כן. **בארץ ישראל ואמר בפני נכתב ובפני נחתם אף על פי שאינו צריך**, אף על פי שלא דורשים זאת ממנו בארץ ישראל, אבל **אם יבוא הבעל ויערער אין משגיחין בו**, משום שזה כבר התאשר על ידי העד האחד שאמר "בפני נכתב ובפני נחתם". טוב מאוד.

כלומר, יש כאן חידוש שאת הנאמנות נתנו — נאמר שזו תקנה שנתנו את הנאמנות מאיזו סיבה שתהיה, היא פועלת תמיד. כן, מבינים מדוע, כי אין צורך להבין זאת. לא רק בגלל תקנת חכמים ממילא נתנו כוח לשליח, אלא יש לו איזו נאמנות.

אה, רואה? הוא מביא כאן מלמטה שיש באמת פוסקי זמננו שטוענים שבימינו לא יהיה צורך לומר "בפני נכתב", משום שהרי קל להגיע. אבל אחרים אומרים שיש גזירה. אבל זה מוזר מאוד לומר שיש גזירה, שהרי בגזירה כתוב בבירור שבארץ ישראל אין צורך. איני מבין. בגמרא כתוב בבירור ש**עשו בבל כארץ ישראל לענין גיטין** לאחר שהיה ישוב יהודי גדול בבבל. איני רואה שיש מקום כזה. הוא מביא שיש לעיין באיזה ספר "משפט הגט" שם הוא מלקט מה שהם אומרים. שוין, אני אומר את מה שאני אומר. בכל אופן.

הלכה ח': כשהשליח לא היה בשעת כתיבה וחתימה

כן, עכשיו למדנו, מה עכשיו? נכון, כביכול הרמב"ם אומר ששליח יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום שהוא באמת ראה. הרמב"ם לא אמר לכתחילה — אה, הוא כבר יאמר — שהוא יעמוד שם. אולי הוא יאמר מיד?

אבל אומר הוא, **ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה**, כן, השליח לא היה שם. **לא יינתן לה**, מאחר שלא יהיה אפשר בקלות לקיים ולמצוא את העדים, והבעל יוכל לערער, והם רוצים למנוע זאת. כאן כבר מדברים איך חכמים הסדירו זאת. כאן כבר מדברים על עולם מתוקן: אם השליח אינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אז ידעו העדים שצריך להביא דבר כזה לפני בית דין או משהו, צריך לטפל בזה ברצינות, ולא יקחו את הגט, לא יאשרו שקיבלו את הגט, **לא יינתן לה**, לא יתנו את הגט לאשה, **אלא אם כן נתקיים בחותמיו**, אלא רק אם פותחים אותו ושואלים מי הם השמות, ואפשר באמת להביא אותם להעיד על כך. ואז הבעל כבר לא יוכל לערער עוד. כן, קיום גם מועיל. קיום טוב כמו השליח.

השליח כאחד משלושת המקיימים

ויש לשליח, והשליח עצמו יכול להיות אחד מהמקיימים. רואים כאן שיתקיים בחותמיו הוא דבר שצריך בית דין של שלושה. כך נראה כאן מיד בקטע הבא. אומר הרמב"ם, יתקיים בחותמיו פירושו שנתנו הסדר, צריך להביא זאת לפני בית דין. אה, צריך עדות. בית הדין מכניס את העדים, שיעידו עדים בפני בית הדין שהם מכירים את החתימות. אומר הרמב"ם, השליח יכול להיות אחד מהשלושה **שיקיימו אותו בחותמיו**. השליח יכול להיות אחד מהשלושה. הוא לא היה בשעת כתיבה וחתימה, אבל הוא מכיר את כתב היד. נכון, נכון.

מה החידוש? היה אפשר לחשוב שהוא כאן נוגע בדבר או משהו. כן, אולי שיהיה עד נעשה דיין. זו השאלה של עד נעשה דיין, לא? הוא נעשה חלק מבית הדין. כן, הוא נעשה דיין על זה. הוא אינו עד, הוא נעשה דיין לכל דבר. כן, כלומר, משום שכמו שאתה אומר, קיום שטר הוא כמו פסק של בית הדין. בית הדין פוסק שכן. כך אני חושב.

ההלכה כשנתנו את הגט בלי קיום

בסדר. **ואם לא נתקיים**, לא? כלומר, לא קיימו את הגט **בחותמיו וניתן לה**, כבר נתנו את הגט, **הרי זה פסול עד שיתקיים**, אז הוא פסול מדרבנן. כלומר מדאורייתא זה גט טוב, משום שכל זמן שאין ערעור, כמו שלמדנו קודם, לפני ערעור הכל בחזקה — סתם

חזקה, רואים גט, נראה כתוב היטב, היה לנו זאת כמו בסוף ההלכה הקודמת, נכון? אבל כאן לא. מדרבנן הוא פסול עד שיתקיים. רבנן כן רוצים שלא יהיה מקום לערעור. לכאורה הפסול נעוץ בתקנה שחייבים לומר בפני נכתב, פירוש הדבר שלפני שאומרים זאת הוא פסול.

בא הבעל וערער ולא נתקיים, אז **אינה מגורשת**, כמו שלמדנו קודם. שם הוא אמר תצא והולד ממזר, כאן הוא אינו אומר זאת, אבל לכאורה הוא מתכוון כאן גם כך. לכאורה. אינה מגורשת, משום שכאן זה אפילו גרוע יותר, כאן זה מקום שיש בו אפילו תקנה. לבעל יש מקום לערעור, במיוחד עם — בכל אופן התקנה, בכל אופן הערעור פועל, אבל לכאורה זה אותו דבר כמו קודם.

ויש את אותה הלכה ש**אבד הגט**, אז **הרי זו ספק מגורשת**, משום שהיא יכולה לומר: אילו ראיתי את הגט, היו כן מוצאים את העדים, את הקיום. היה אפשר לקיים אותו.

הלכה ט': טעם התקנה של בפני נכתב ובפני נחתם

בסדר. עכשיו הרמב"ם מסביר, למה צריך את כל התקנה? את זה כבר דיברנו קודם, הרמב"ם מבאר זאת עכשיו. **ומפני מה**, מדוע באמת **הצריכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם בחוצה לארץ?** אומר הרמב"ם: **כדי שלא תהיה האשה צריכה לקיימו אם יבוא הבעל ויערער**. כדי שהאשה לא תצטרך ללכת לחפש עדי קיום כשהבעל יערער, אז זה יהיה דבר קשה והיא תרגיש ממש — כאן זה קשה, במצב הזה זה קשה, לא? **מפני שאין העדים מצויין לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ**. ממילא, כדי לעזור לנשים להתמודד עם ערעור כזה, תיקנו חכמים — זו תהיה עוד דרך לעזור לנשים מסכנות.

הלכה י': כשהבעל מביא ראיה ברורה שהגט מזויף

אומר הוא עכשיו, עכשיו שואלים מה קורה כשהבעל אינו סתם מערער, יש לו איזו ראיה. **בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפני נכתב ובפני נחתם מזויף**, הוא מביא איזו ראיה ברורה. איזו ראיה ברורה, לא יודעים. ראיה ברורה. זה לא כל כך פשוט, כלומר הוא מביא, אפילו הוא מביא עדים לכאורה, הוא מביא עדים לומר שזה מזויף. כן, הוא מביא שני עדים, עדים כשרים. כן? איני יודע. לא ברור. אז, **הרי זה בטל**. כן, אני חושב שראיה ברורה פירושה בדרך כלל עדים. סתם כך, מה זו ראיה? כך שוין. אז, אפילו כבר עשו על הגט את הבפני נכתב ובפני נחתם, אבל הרי הוא מביא ראיה ברורה, אז **הרי זה בטל**, הגט כן נעשה בטל.

הלומדות בערעור הבעל וקושיא על הרמב"ם

מדוע? **שלא האמינו דבריו של אחד שאמר בפני נכתב ובפני נחתם, אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה**. כאן אומר הרמב"ם מעט את הלומדות שבדבר: באמת, ערעור הבעל הוא עצמו דבר חלש שאין עמו ראיה. כנגד זה ראינו שעם הראיה החלשה הזו כבר מעוררים לממזרות. כן, כן, אמת. זו קושיא, זו קושיא גדולה על הרמב"ם, שלכאורה יוצא בבירור אפילו מכאן ומהגמרא שכל הענין של זכות ערעור הבעל הוא מדרבנן, הרי קשה קצת איך הרמב"ם אומר שהוולד נעשה ממזר. זה דבר קשה, הרמב"ם הקודם קשה.

אבל על כל פנים, כאן ברור שזו רק נאמנות, כאן כתוב להפך, אבל הבפני נכתב מועיל רק כנגד ערעור יחיד של הבעל. הערעור עצמו הוא ערעור חלש. **אבל במקום עדים**, אבל ערעור חזק, במקום עדים, הבעל מביא עדים — אה, כאן אתה רואה שראיה ברורה היא **עדים שמכחישין אותו!** כן, כן, אני חושב שראיה ברורה בפשטות היא עדים. לא מאמינים לו כנגד דבר כזה, אדם אחד כנגד עדים, הרי זה לא דבר כזה (**אינו נאמן**).

הלכה י"א: גבולות ארץ ישראל לענין גיטין

בסדר, שם צריך ללמוד מה נקרא ארץ ישראל. מעניין מאוד, שלמדנו שיש הלכה של ארץ ישראל, מה פירוש ארץ ישראל? ארץ ישראל וחוץ לארץ, שידעו מה פירוש ארץ ישראל. נקרא את הרמב"ם. כן. הרמב"ם: **הנהרות שבארץ ישראל**. הרי לא נוגע לנו כאן כביכול מה נקרא קדושת ארץ ישראל, אלא אמרנו שארץ ישראל היא דבר מעשי, ששם הדיינים מכירים את הציבור, אפשר בקלות יותר — הרמב"ם אבל כן מוסיף ענין כזה. נקרא רק, יש רק חידוש אחד. קרא.

אומר הרמב"ם: **הנהרות שבארץ ישראל**, הנהרות שבארץ ישראל, כן, אני יודע, הכנרת, **והננסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל**, כלומר איים. הקטנים, אה, ננסין פירושו איים. האיים של הים הגדול שבתחום ארץ ישראל, **הרי הן כארץ ישראל**. אילו איים יש סמוך לארץ ישראל? אין. התשובה היא שאין? אין לי מושג על מה הוא מדבר. הרמב"ם אומר שיש, צריך ללכת לחפש עם ספינות. לך תחפש. אה, אולי איזה קטן, מין נמל כזה, מין כזה...

האיים שבים הגדול וגבולות ארץ ישראל

ר' יצחק: מה נקרא, הכנרת, **"והננסין שבים הגדול שבתוך התחום של ארץ ישראל"**. כלומר איים. הקטנים, ננסין פירושו איים, האיים של הים הגדול שבתחום של ארץ ישראל, ו**"הרי הן כארץ ישראל"**.

אילו איים יש ממש לאורך ארץ ישראל? אין. התשובה הרי שאין, אין לי מושג על מה הוא מדבר. הרמב"ם אומר שיש, צריך ללכת לחפש עם ספינות. לך תחפש. אולי איזה נמל קטן כזה, כזה אבל כך, איני יודע על שום איים, שום איים של ממש... איני יודע על מה הוא מדבר. זו התשובה. אולי הוא מתכוון לדבר כמו איים, כמו חלקת שטח שיוצאת מהיבשה פנימה... אבל זה חידוש. איני יודע איזה אי, יש את קפריסין, היא רחוקה הרבה יותר.

תלוי איך עושים את זה, אבל האם באמת יש דברים כאלה. אם באמת יש דברים כאלה, אני לא יודע בבירור, אני לא מבין. אני לא מבין מה הוא מדבר. בקיצור, אינני יודע, אני לא זוכר שיהיה כך, אבל אפשר להסתכל על המפה ולראות. כן, הוא נסמך על זה.

תסתכל על המפה ותראה. אני לא רואה, לא לפי המפה שהוא עשה. אם יש, אבל הוא עשה, הרי אפשר לעשות אי, דבר כזה שאפשר לעשות. צריך לשאול על זה את בעל "גבולות ארץ ישראל" שיאיר כאן. בוודאי דיברנו על זה.

אבל תסתכל, אתה רואה איזה אי? אני לא רואה. אני לא רואה, אני רוצה לומר לכם. יש באמת מי שאומרים שהכוונה לחתיכות הקשות הקטנות שבולטות למעלה, אבל גם כן, איפה זה? גם כמעט אין. בחיפה איזו חתיכה קטנה בולטת החוצה. אינני יודע. אפשר לומר הכל, משהו קטן ממש ליד הנמל. כן נו, ממש זה נקרא כך? זה מוזר. תמיד יש הרי חתיכות קטנטנות ממש. אפשר ללכת לתל אביב, גם שם יש חתיכה קטנטנה. זה תלוי, יש דרכים. הכל יש דרכים. יש תוספות. לא, לא, הרי יש תוספות שאומר שיורדים לפיסי. בכל אופן. כן, אני לא יודע.

"ושחוץ לתחום?" אומר הרמב"ם: **"כחוצה לארץ"**, כן? כלומר, נסין שנמצאים מחוץ לתחום הם כמו חוץ לארץ, כן? כן, לעניין זה שרק בנהרות שבארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב.

ו**"בהלכות תרומות"**, אומר הוא: **"יתבארו תחומי ארץ ישראל"**.

> **חידוש:** לא, אני חושב שכאן יש חידוש שהרמב"ם אומר, שאותם גבולות שיש לגבי ארץ ישראל מהלכות תרומות ומעשרות קיימים גם כאן. ולמה הוא אומר כאן את ההלכה? לכאורה, הלכת נסין היא גם ההלכה שיש גם בתרומות. אני לא יודע למה צריך לומר את זה כאן. אפשר לומר עיין הלכות תרומות, ושם יבינו. אני לא מבין. אבל בכל אופן.

הלכה י"ב: דין בבל לגבי גיטין

אומר הרמב"ם: **"ובבל כארץ ישראל לגיטין"**. כשדיברו על ארץ ישראל לעומת חוץ לארץ, אבל תדע שבבל היא עכשיו החדשה, כמו שאומרים ירושלים דאמריקה. בבל היא מקום תורה, היא נעשית כמו ארץ ישראל, שגם שם אפשר לעשות.

כן, זה לא קשור כל כך לתורה, זה קשור יותר לכך שזה ישוב גדול, ושיירות מצויות. שיירות מצויות זה לכאורה יותר. כן, בסדר.

ומכוח זה, מה אומרים הפוסקים של היום? כן, צריך לראות מה הם אומרים. הם מדברים על זה, הם לא אומרים. עוד נראה, יש מי שאומרים שצריך היום... היום אפשר... שיאמרו היום בפני נכתב ובפני נחתם, אי אפשר? לא, אין צריך, יש מי שאומרים שאין צריך. בסדר. אבל סתם אין צריך, בבל כארץ ישראל, שיאמרו כן. אה, אין צריך. אין צריך, כמו ארץ ישראל.

הלכה י"ג: גט שנכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר

בסדר, עכשיו הלכה מעניינת. מה הדין אם עשו חצי וחצי? כן? **"גט שכתבו בארץ"**, כתבו אותו בארץ ישראל, **"וחתמו"**, החתימה הייתה **"בחוצה לארץ"**. אחרי מה הולכים? אומר הוא, צריך לחומרא לומר **"בפני נכתב ובפני נחתם"**. כלומר הולכים בתר חתימה. בתר חתימה.

לא, להפך לא: **"כתבו בחוצה לארץ וחתמו בארץ, אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם"**. כי האישור הוא הרי בעיקר, אף שאומרים בפני נכתב, אבל העיקר הוא הרי לכאורה חתימת העדים. אז הכל הולך אחרי זה, כן. אז העיקר הוא החתימה. בקיצור, הולכים אחרי החתימה.

הלכה י"ד: כשהשליח ראה רק חלק מהכתיבה או מהחתימה

כן. **"נכתב מקצת הגט בפניו, ונחתם כולו בפניו"**. העדים רוצים לומר בפני נכתב, אבל לא כל הכתיבה הייתה בפניו. הוא הגיע באמצע הכתיבה, אבל הוא ראה את החתימה. **"אם מקצתו הראשון הוא"**, אם הוא ראה את ההתחלה, את תחילת הגט כן, אבל לא את הסוף, הוא הלך בסוף וחזר וראה את החתימה.

הוא אומר עכשיו, אפילו אם ההתחלה הייתה ממש רק מעט, **"אפילו לא נכתב בו אלא שיטה אחת בפניו"**, רק אחת משתים עשרה השורות נכתבה לפניו. או אפילו הוא לא ראה את הכתיבה, אלא **"שמע קול הקולמוס כותב"**, הוא שמע איך מישהו שורט בעט על נייר. לא, לא מקלידים גט, כותבים אותו. **"וחתמו העדים בפניו"**, הוא שמע את הנקישות וגם ראה את חתימות העדים, יכול לומר: **"בפני נכתב ובפני נחתם"**.

"וכן", מתי עוד אפשר לומר בפני נכתב ובפני נחתם? **"אם יצא הסופר לשוק"**, הסופר היה באמצע כתיבת הגט ויצא באמצע, **"וחזר והשלים את הגט"**, הוא חזר והשלים את הגט. **"אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו"**, אין צריך לחשוש שבשוק מישהו שאל אותו: אוי, תן לי את הגט שאתה באמצעו בשביל אשתי, ותתחיל לכתוב חדש, או לשם איש אחר כתבו, **"ולשם אחר כתבו אלא אומר בפני נכתב ובפני נחתם"**.

מתי לא? אומר הרמב"ם: מה פירוש מתי לא? סתם, אם הוא לא אמר, אם הוא אומר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, או להפך: **"בפני נחתם אבל לא בפני נכתב"**, או בפני נכתב וראיתי עד אחד, **"חתם עד אחד"**, ולא ראיתי את העד השני, **"אפילו היה הוא העד השני"**, או אפילו אם הוא אומר בפני נכתב ואני הייתי החותם השני, הרי **"הרי זה יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה"**. אז הוא מאבד את הקולות של אמירת בפני נכתב ובפני נחתם, זה מועיל רק אם זה שלם, צריך שיהיה הדבר כולו.

> **חידוש:** אם חסר מזה, אבל עוד החידוש הגדול יותר שאם הוא עצמו היה אחד משני העדים, אז אין עכשיו מלבד שתי חתימות עדים כתובות עוד עד מבחוץ. מה שיש רק, מעניין למה, כן? כאן רואים שאפילו כשאומרים בפני נכתב, סומכים גם על הגט הכתוב, שלמעשה יש שני עדים. כן.

"יתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה", אז צריך לקיים בחותמיו, מה שהוא אומר בפני נכתב ובפני נחתם לא מועיל, וצריך יהיה למצוא את העדים, עדי החתימה, **"ואחר כך יינתן לה"**, ואחר כך יוכלו לתת אותו לאשה.

עיון בדין "ואם העיד הוא ואחר על העד השני"

"ואם העיד הוא ואחר על העד השני שלא חתם בפניו", כלומר אם יש לו עוד עד על השני, אם הוא אחד משני העדים, אבל על העד השני יש עוד אחד. אה, אז הבעיה של העד השני היא שהוא לא ראה את העד השני, הוא אומר רק שהראשון, אני העד, אבל אין לו עדות על העדות השנייה. אבל אם הוא מביא, ואם זה רק אדם אחד, הרי זה לא מספיק, כי אין לו דין בפני נכתב. שיהיה כך קיום בעצם, צריך שתהיה עדות, לא בפני נכתב, שיהיו עדים. לא, יש לו שני עדים. **"הוא ואחר על העד השני"**, על כתב ידו שלו הרי זה הוא עצמו.

> **קשיא:** אני לא תופס בבירור. הוא ועוד אחד הם עד על העד השני. זה הולך בעצם כך, בגמרא אומרת: **"או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים"**. אם הוא אומר את שניהם, הוא ראה הכל בעצמו, יש להם תקנת בפני נכתב שזה עובד. אם לא, צריך קיום הגט כראוי. מהו קיום הגט כראוי? קיום הגט כראוי צריך שני עדים על כל אחת מהחתימות. אז מה? אם הוא ועוד אחד מעידים על העד השני, העד השני בוודאי כשר. מה עם הוא עצמו? השני נתקיים על ידי שני העדים. כן, מה עם הראשון? מה עם הוא עצמו? במקרה כזה מאמינים לשליח על עצמו?

לא, אני לא יודע. הוא אומר שזה כשר. אני חושב, אולי על הראשון יש לו כן. יש לו כן כמו זכות של בפני נכתב. את זה אני לא תופס. אה, רבא אומר בעיה אחרת. אלא רב אשי: **"אפילו אמרת, מה התם איכא למיחש"**. אז איך זה עובד בסוף? שהגט ייעשה כשר חציו מבפני נכתב וחציו מקיום? אה, הרי זה לא טוב, הרי אמרו! הרי אמרו שזה לא עובד. צריך עוד לחשוב על זה. וההלכה הקודמת הרי בנויה על זה: **"הוא והעד השני"**. הרי קשה, הם הרי השתמשו, בהלכה הקודמת הרי אמרו, **"או כולו בקיום הגט, או כולו בתקנת חכמים"**. אני לא מבין איך זה עובד. בקיצור, זה לא ברור. ראה, בקיצור, יבינו. בקיצור, אף אחד לא מבין.

בסדר, בואו נמשיך הלאה. **"ואין צריך לומר"**, אני לא הראשון שלא מבין. יהודי צריך להיות ברור, אם הוא לא הראשון שלא מבין, דן אחריך עם כל היהודים שלא הבינו עד עכשיו. מה אמר ההוא? עשה מה שסבי עשה.

"ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על כתב יד העד השני שזה כשר", נו, זה פשוט. יש לגמרי שני עדים על השני, והראשון מה הלאה? גם הראשון צריך אותו איכשהו, וזה מועיל, הוא עצמו טוב.

> **סברא:** אולי סתם כך, אולי גם זה קיום טוב? אולי זה קיום? אי, אי אפשר אותו? אולי זה פירושו, אדם בא בעצמו ואומר שהוא... "יתקיים בחותמיו" פירושו הרי תמיד שאדם אחד אומר, לא? מה פירושו, ששני עדים צריכים לבוא לומר? שני עדים אומרים שזה האדם. מה אם הוא עצמו בא ואומר אני חתמתי? זה לא שווה כלום? אני באמת לא יודע, כי "יתקיים בחותמיו" יכול גם לומר אם בית הדין מכיר את חתימתו, כשאנשים שאינם מכירים את חתימתו, צריך שני עדים שמכירים את החתימה, כן. אני לא יודע. אני לא מבין. בסדר.

הלכה ט"ו: שני שלוחים שמביאים גט בחוצה לארץ

עכשיו, כאן לומדים כך, עוד אופן שאין צריך לעשות את הבפני נכתב. כן? כשהם שניים. כלומר, קודם למדנו, עד עכשיו למדנו שיש שליח אחד עם גט אחד. עכשיו לומדים הלכה כששני שלוחים יחד הם השלוחים של גט. יש דבר כזה ששני אנשים יהיו השלוחים של גט, **"הן הן שלוחיו הן הן עדיו"**. אז אין צריך לומר בפני נכתב. צריך לעשות כאן כותרת, נכון? שנים אין צריך לומר, כן?

אומר הוא כך: **"שנים שהביאו גט בחוצה לארץ"**, פירושו שני שלוחים שהביאו גט בחוצה לארץ, **"אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם"**, הם לא יכולים לומר בפנינו נכתב ונחתם, זה לא היה בפניהם, אבל **"הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו"**, הבעל כן מסר להם אותו, **"הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת"**, הם יכולים יחד למסור לה אותו.

ר' יצחק: צריך לעשות כאן כותרת, נכון? שנים אין צריך לומר, כן? למה זה כך?

שנים שהביאו גט בחוצה לארץ, שני שלוחים **שהביאו גט בחוצה לארץ, אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם**, הם לא יכולים לומר "בפני נכתב" כי זה לא היה בפניהם, אבל **הואיל ונתנו להם הבעל ליתנו לאשתו**, הבעל כן מסר להם אותו, **הרי אלו נותנין לה ותהיה מגורשת**, הם יכולים יחד למסור, לתת **ותהיה מגורשת**.

למה? שהרי במקרה כזה הבעל לא יכול לערער. למה? **שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאינו מקוים, שהרי שלוחיו הן עדיו**, הם יכולים להעיד, זאת אומרת, שהם מסרו אותו.

ומה זה מועיל? מה זה מועיל? **שאילו אמרו השנים בפנינו נתגרשה הרי זו מגורשת אף על פי שאין שם גט**. הרי הם שני עדים, ממילא אם הם רק יאמרו כך: "ראינו שגירשו אותה", אין צריך בכלל לחפש גט. ממילא הבעל לא יכול לערער במקרה כזה, כי ערעור נגד שני עדים, בסדר.

הם מעידים שהגט הוא גט? הם מעידים שהם נותנים את הגט, ושהם נותנים זה גם כן, מה הבעיה? נניח אם זה... קל וחומר. הוא רצה לעשות עבירה, ללכת עם גט מזויף. אין דבר כזה, אי אפשר לעשות את זה. כבר דיברנו, זה הכל מחלל שמו יתברך.

שיהיה כמו שהיה כתוב: מזויף. אחד חושב, מזויף פירושו: אני לא כתבתי אותו, אחר כתב אותו. זה כן, רחל אחרת ולאה אחרת. הוא נתן להם את הגט, אדם לא יכול...

התנאי של "יוצא מתחת יד שניהם" ומחלוקת הראשונים

במה דברים אמורים, אומר הוא, **במה דברים אמורים** זה דווקא, כלומר שניהם מחזיקים את הגט, איכשהו, לא יודעים איך זה עובד. כן, איך זה עובד? הם הולכים כל הזמן עם השניים. לא, בבית הדין

הם נכנסים יחד ומניחים אותו. הם מחזיקים יחד את פיסת הנייר? באים יחד, הם צוות, הם הולכים יחד. לא, **יוצא מתחת יד שניהם** כפשוטו.

אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם, מדובר שהם מחזיקים, רק אחד מהם מחזיק אותו. שניהם, **יוצא מתחת יד שניהם** פירושו ששניהם היו שלוחים ולשניהם יש את הגט, הם יחד, הם צוות. **אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם**, סתם הגט הגיע חזרה לבית הדין, ועכשיו הם באים לומר: "אנחנו עדים, ראינו, האיש נתן לנו אותו", אז **צריכין לומר בפנינו נכתב ונחתם**. הדבר שהשלוחים עצמם נעשים עדים הוא רק כשהשלוחים מביאים את הגט, הם ביצעו את השליחות והם מביאים אותו לבית הדין.

לפיכך אם אמר אחד, אם זה לא יוצא, יכול אחד לומר בפני נכתב ואחד בפני נחתם? **אפילו שנים אומרין בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם הואיל ואינו יוצא מתחת יד שניהם לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו**, לא מועיל. למה? כלומר **ואחד אומר בפני נכתב והאחר אומר בפני נחתם**, הם לא אומרים שניהם יחד בפני נכתב ובפני נחתם. אהא. צריך לחזור לקיום, כי כאן אין, כן.

זה פשוט, הוא מתכוון לומר אפילו... הוא אומר בקיצור, **בלפיכך**, במקרה הזה כן צריך בפני נכתב. כשצריך להיות הבפני נכתב הכשר הוא מוסיף רק שאפילו יש רק חיסרון קטן אחד בבפני נכתב, שאין שניים, אני יודע למה.

המחלוקת שהייתה לנו היא מחלוקת שכל היהודים כבר היו בה לפני אלף שנה: האם **יוצא מתחת ידם** פירושו כפשוטו ששניהם מחזיקים, או שפירושו רק ששניהם שלוחים. כך מביא הקדוש וידאל מטולושא, הוא מביא את המחלוקת בפירושו על הרמב"ם, שנקרא מגיד משנה. אז, לא נולדנו היום עם המחלוקת, זו מחלוקת ישנה. ברמב"ם לא כתוב בבירור מה הוא מתכוון כאן ב**יוצא מתחת ידם**.

כששניים אומרים "בפנינו נחתם"

מה הדין באותו מקרה? **אמר אחד בפני נכתב**, כן? אחד משני השלוחים אולי, אין הבדל, כן, בפני נכתב עובד רק על שליח. או אותם שניים, שניהם אומרים **בפנינו נחתם**.

אף ש... נכון, אף שאין כאן הלכות בפני נכתב כי הרי זה לא הולך חצי על חצי, אבל יש שני עדים שאומרים בפני נחתם, **הרי זה כשר אף על פי ש...** כיוון שיש גם את דין השליח שיכול לומר בפני נכתב, בפני נחתם לבדו נקרא קיום בחותמיו. נכון.

אז **אף שאינו יוצא מתחת ידם** אין הם צריכים את הדין שהם שלוחים ולשלוחים יש איזו נאמנות מיוחדת של בפני נכתב, כיוון **שהרי נתקיים בחותמיו**. שני אנשים ראו עדים חותמים, וזה נקרא חתימת הגט. טוב מאוד.

הלכה ט"ז-י"ז: שליח שמסר גט בלי לומר "בפני נכתב"

עכשיו, מה קורה בדיעבד? מה קורה בדיעבד כשלא אמרו בפני נכתב כשכן היו צריכים? מה קורה?

שליח שהביא גט בחוצה לארץ ונתנו לה בינו לבינה, הוא לא עשה שום עדות בכלל. **או שנתנו לה בפני שנים**, הוא נתן לה אותו בפני שני עדים, אבל **ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם. אף על פי שנישאת**, אפילו אם היא כבר הלכה והתחתנה, **נוטלו ממנה**, לוקחים ממנה בחזרה את הגט, **וחוזר**, עושים שהשליח יחזור ויתן אותו **בפני שנים**, ויאמר **בפני נכתב ובפני נחתם**.

פירוש, מדובר כאן בשליח שראה את הבפני נכתב ובפני נחתם. כן, ודאי, הוא רק שכח. הוא לא עשה את תקנת חכמים של אמירת בפני נכתב ובפני נחתם, לוקחים אותו בחזרה ממנה, אף שהאשה כבר בעצם התגרשה.

חקירה: למה צריך לקחת בחזרה את הגט ולעשות נתינה חדשה?

מהלך א': תנאי בנאמנות השליח

[[#2]] נכון, לכאורה הסוד הוא כך, נכון, אבל לכאורה הסוד הוא, שכיוון שלשליח יש איזו נאמנות פלאית של הבפני נכתב, כן, של הבפני נכתב, כן. אף שהגט לא נעשה אז, כי הגט כבר נעשה קודם, ואז הוא מקבל את הנאמנות הפלאית, וממילא למפרע אין זה שהיא צריכה עכשיו, מקודם הבנים ממזרים או משהו, באה הנאמנות ואומרת שזה גט כשר.

מעניין מאוד, אתה מבין? איך זה עובד? איני יודע. מסיבה כלשהי, הנאמנות המופלאה פועלת רק בתוך כדי שהוא נותן את הגט, אבל אפשר גם לעשות נתינת גט מדומה כדי לעשות זאת. לכאורה זה מדומה לגמרי. היא כבר נתגרשה קודם.

החכמים תיקנו שהשליח צריך לומר בפני נכתב, שיעשו שוב מעמד כזה שבו השליח מוסר ואומר בפני נכתב. נכון, כלומר, היו יכולים לטעון שיאמר בפני נכתב סתם, למה הוא צריך לעמוד עם הגט? כאן רואים שצריך להחזיק אותו. אבל אין צורך להחזיק, חלות הגט בפועל אינה חייבת להיות בשעת ההחזקה, משום שלשליח יש נאמנות כשהוא מחזיק את הגט, כאילו משהו מעין זה.

מהלך ב': נתינת גט דרבנן

[[#3]] או שתוכל לומר שהחכמים עשו זאת, החכמים עשו דבר חדש: **הרי זה פסול מדרבנן עד שיתקיים בחותמיו**. כן, כמו כל גט בלי בפני נכתב. אבל תמיד זה כך, תמיד זה כך, כל גט בלי בפני נכתב כשצריך, הוא פסול, כמו שלמדנו קודם, זה אינו חידוש של עכשיו.

הוא אומר **אם לא נטלו**, הוא אומר סתם. כן כן, תמיד זה כך, כל הגיטין, תמיד זה כך, אלא אם כן יש ערעור. לא, אלא שכאן אין ערעור הבעל, מדברים בלי ערעור הבעל. תמיד, כל גט בלי בפני נכתב פסול מדרבנן עד שיתקיים בחותמיו. אבל הוא אומר, מה שהוא מתכוון לומר הוא, שהוא אינו יכול לומר בפני נכתב אלא אם כן הוא **נוטלו ממנה**. זה הדבר המעניין. **נתנו לה**, אומר הרמב"ם עוד יותר, **נתנו לה**, איזה המשך.

לא, אני אומר, ברגע שלומדים את ההלכה שמדרבנן הוא פסול, הגיוני שאמירת בפני נכתב היא אכן מעין נתינת גט, משום שזו נתינת גט דרבנן. מדאורייתא כבר נעשתה נתינת גט, אבל מדרבנן

הרי הוא עדיין פסול. פסול פירושו כאילו משום שחוששים שהוא מזויף, זו הרי הסיבה שהוא פסול. אני שומע, אני שומע. אלא אני אומר, עשו מעמד נתינת גט, ובזה היא נעשית גם כשרה מדרבנן להינשא. אני קורא לזה גט, יש לו ריח של גט, הוא מתנהג כמו גט.

הלכה י"ח: שליח שנעשה אילם לפני שאמר "בפני נכתב"

[[#4]] מעשה חדש, אם הוא נעשה אילם, רחמנא ליצלן. הוא הספיק לומר בפני נכתב, הוא ראה והוא רוצה לומר בפני נכתב, כלומר היה מצב של בפני נכתב, רק שהוא לא אמר: **נתנו לה ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנשתתק**, הוא נעשה אילם, רחמנא ליצלן, **הרי זה יתקיים בחותמיו**, אז צריך ללכת לחפש קיום החתימות, **ואחר כך יינתן לה.**

החילוק בין "נתחרש" בגמרא ל"נשתתק" ברמב"ם

ובצד כזה הוא הרמב"ם, כבר היה לנו דבר כזה שאפשר לשאול: ה**נשתתק** פירושו שהוא נעשה גם חרש? בפשטות חרש הרי אינו נאמן, חרש הוא... נעשה חרש... בגמרא כתוב **נתחרש**, המגיד משנה מדבר על זה.

בגמרא כתוב **נתחרש**, הרמב"ם אומר **נשתתק** אולי רק כדי להבהיר, משום שהבעיה היא שהוא אינו יכול לומר. אבל ייתכן גם שהבעיה שלו היא משום שחרש הרי אין לו, הרי אינו נחשב אדם יותר, אין לו דעת, איננו מאמינים לו. אבל מה? ודאי שוטה? מה זה עוזר? לא, בשוטה זה לא שייך. בשוטה זה לא שייך, אין דבר כזה. הוא אינו נאמן, זה לא עוזר לו. טוב מאוד, מה החילוק? אנו מקווים כך, אין בעיה.

סתירה בעניין אמירת "בפני נכתב" אחרי הנתינה

[[#5]] כאן זה מוזר, משום שכאן רואים גם שאפשר כן לומר בפני נכתב אחר כך. לפני רגע אמרנו שצריך להחזיר אותו, כאן אומרים **נתנו ולא הספיק**, משמע אולי תוך כדי דיבור. המפרשים מתחבטים בגורם הזה.

רגע, תוך כדי דיבור אינו מועיל בגט, שאי אפשר לחזור מגט תוך כדי דיבור, אבל שהשליח יוכל לומר, איני יודע. איני יודע אם צריך תוך כדי דיבור, לכאורה הנקודה היא משום שזה עדיין מעמד הגט. בסדר.

הלכה י"ט: דין סומא ואשה בבפני נכתב

בחוץ לארץ חשוב מאוד לומר בפני נכתב. מה אם מישהו הוא סומא, רחמנא ליצלן? סומא, כן. **הסומא אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** הוא אינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משום שהוא לא ראה. טוב מאוד. מה הבעיה? הוא אינו רואה! אבל הוא אינו רואה. טוב מאוד.

הגמרא אומרת ש... לא, לא, בפני נכתב טוב מאוד. הגמרא הרי אומרת כך: איך יכול סומא, הגמרא אמרה שסומא אינו יכול להביא גט. הבין רב יוסף: מה פירוש? מה, סומא אסור באשתו? כן, כן. הוא הרי אסור באשתו. לא, התפיסה אינה בקול. אז מה, הוא הרי יכול להביא גט, אבל הוא אומר שדווקא בחוץ לארץ, ולגבי הדין של בפני נכתב, בפני נחתם...

הוא יודע, הוא כשר, סומא הוא... הוא יכול להעיד. **אינו יודע למי נותנו.** כלומר, הוא אומר שהוא כן יודע, סומא באופנים מסוימים יכול להיות כשר לעדות, אבל מכיוון שעדות בפני נכתב הולכת רק על הנוסח. זה לא הולך על כך שידעתי. אף שסתם כן שמעו, שמע קול הקולמוס מועיל, איני יודע, מעניין, אבל... הוא ראה את החתימה, רק לגבי הכתיבה שמיעה מועילה.

מדוע סומא אינו יכול לומר בפני נכתב על ידי שמיעה

ר' יצחק: אבל מכיוון שעדות "בפני נכתב" הולכת רק על הנוסח, לא הולך "ידעתי". אף שאנו כן שמענו ש"שמע קול הקולמוס" מועיל. איני יודע, מעניין. אבל הוא ראה את החתימה; רק לגבי הכתיבה זה מועיל.

זה מעניין מאוד, משום שזה שהשליח אומר "בפני נכתב ובפני נחתם", נותנים כעת כח והבעל אינו יכול לערער, אף שהוא רק עד אחד, הרי זה חידוש של הרבנן. החידוש של הרבנן הוא רק כשעושים זאת באופן שבו החכמים אכן תיקנו. כך נראה. הרמב"ן כבר שואל את הקושיא של קול הקולמוס. מסתמא כך. זה מה שאני אומר.

ורב יוסף הרי אומר שמוכרח להיות שסומא יכול לסמוך על טביעת עינא דקלא, שאם לא כן לא היה מותר באשתו. למעשה הגמרא אומרת שהרי הוא אינו יודע מי הוא. הוא כן יכול לדעת, הוא שומע אותו, הוא מכיר אותו. התירוץ הוא לא, אבל נראה שבשביל "בפני נכתב" צריך להיות "בפני" כפשוטו, ממש. מעניין.

לפיכך, אבל רואים שמכיוון שזה רק משום שהוא אינו יכול לראות, הדבר שונה מהחרש.

[[#2]] זה מעניין, משום שרב יוסף גם כן, כמו שתמיד הסדר שמי ש... כן כן, אבל זה לא עזר לו. הוא ניסה, אומרים שהייתה לו חזות טובה: "**עבידנא יומא טבא לרבנן**". אני משהו... למעשה כחופשי. אבל זו הרי הייתה שאלה. זה לא היה מה שאומרים אם פטור מן המצוות, אתה זוכר? בסדר. כן.

פיקח שנסתמא ואשה צריכים לומר בפני שלשה

אומר הרמב"ם הלאה: **לפיכך**, מכיוון שהבעיה עם הסומא אינה שהוא פסול לעדות, אלא שהוא אינו יכול לומר את המילים "בפני נכתב ובפני נחתם", **לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו כשהיה פיתח...**

פיקח, לא? לא, פיקח הוא מי שהוא ההפך משוטה, ופיתח הוא ההפך מסומא. סומא הוא אולי מלשון סתום משהו כזה, ופיקח... מעניין, הרבה פעמים אומרים כן, כתוב בפסוק: "**מי ישום אלם או חרש או פקח או עור**" כתוב בפסוק, נכון? בפסוק כתוב כן שפקח הוא ההפך מסומא. אבל ברמב"ם כתוב "פיתח", איני יודע, כך אני רואה ששתי הגרסאות כאן אומרות כך. בכל מקרה, **ונסתמא**, אבל אין חילוק. **ונסתמא** – אחר כך הוא נעשה עיוור, **הרי זה אומר בפני שלשה בפני נכתב ובפני נחתם**, משום שנאמנות יש לו.

[[#3]] מהיכן נולד כאן ה"בפני שלשה"? **וכן**, אומר הרמב"ם, **וכן האשה**, עוד נראה מדוע זה כבר, **צריכה שלשה לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם.**

מדוע? מדוע? בדרך כלל עד עכשיו למדנו ששני אנשים מספיקים.

שלא אמרו בפני שנים אלא בזמן שהשליח כשר לעדות שהוא מצטרף עם השנים.

כלומר, בעצם לנאמנות של גט כן צריך בית דין. כאילו כן. והעד הוא האדם השלישי. כלומר, שני עדי מסירה ועוד העד שאומר "בפני נכתב ובפני נחתם" נעשה כמו בית דין. הוא מכלל השלשה.

למשל למדנו בהלכות קידוש החודש שהעד אינו יכול להיעשות הדיין, אבל ב"יומא דמיא ליומא" צריך להוסיף שלישי. אבל בדברים דרבנן מתירים, אבל זה מועיל רק אם הוא עד כשר.

קושיא: מדוע אין הסומא יכול להצטרף?

נראה שסומא אינו יכול להיות דיין? מדוע לא? איני יודע מדוע. אשה – בוודאי לא. מדוע סומא אינו יכול להיות דיין, לא הבנתי מדוע. היכן כתוב שסומא אינו יכול להיות דיין?

הוא אינו יכול להיות עד אולי, הוא פסול לעדות משום שהוא אינו יכול לראות את רוב הדברים. ממילא משהו כזה. הוא אינו יכול להיות עד, אשה וסומא פסולים לעדות אולי. כך רואים כאן. על מה שראה קודם הוא כשר, אבל עכשיו הוא פסול לראות, עכשיו הוא אינו יכול. איני יודע מדוע הוא צריך שלשה אנשים. איני יודע, אבל כך כתוב כאן. זו קושיא טובה. נראה שהוא אינו יכול להיות "הוא מצטרף עם השנים".

כך כתוב, הוא אומר שבמסכת סנהדרין כתוב שסומא פסול לדין. מסתמא הלכה אולי. אבל כאן כתוב "כשר לעדות", זה באמת משונה. איני יודע. הכל בסדר, בואו נמשיך הלאה.

הלכה כ': שליח שחלה כשצריך לומר בפני נכתב

מינוי שליח שני על ידי בית דין

קודם למדנו מה? שכשמדברים על דין שליח שחלה במקום שאין צריך "בפני נכתב", אז הוא יכול פשוט בעצמו לעשות שליח נוסף. מה אם כן צריך "בפני נכתב", מה יקרה כשהשליח חלה או נאנס? אלא גם כך.

[[#4]] יש גם עצה לזה. במקום לומר סתם לאדם שני שיהיה השליח, הוא צריך ללכת לבית דין לומר "בפני נכתב" ובית הדין יעשה שליח נוסף, ואז ה"בפני נכתב" ממשיך לחול, כן? לא הוא ממשיך לנסוע, זה נשאר שם אצל בית הדין, וזה כבר מספיק.

אומר הוא הלכה כ': **חלה השליח או נאנס**, שהשליח חלה, או נאנס, אירע אונס, **בא לבית דין**, השליח בא לבית הדין, **ואומר להם גט זה בפני נכתב...**

אה, טוב מאוד, כבר עשינו את ההקדמה. הוא רוצה לעשות שליח שני, אבל הרי הוא השליח שראה את הכתיבה; השליח השני הרי אינו יכול לומר זאת. כן, הוא צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", הוא אינו יכול להעביר זאת הלאה.

אהה. מה כן? אז מביאים בית דין לשליח הראשון. **ואומר להם**, הוא אומר לבית הדין **גט זה בפני נכתב ובפני נחתם, והן משלחין אותו ביד שליח אחר.** והשליח השני אינו נעשה שליח של השליח הראשון, משום שאז לא היה יכול לומר כלום. הוא נעשה שליח של בית הדין. לענין מה? הם עושים אותו שליח: לך לבית הדין האחר, אמור שבית הדין הזה כבר אישר.

כן, לענין גט לכאורה הוא נעשה שליח של הבעל, אבל לענין שכבר נעשה דין "בפני נכתב", בית הדין בינתיים פעל זאת. הם כבר קיבלו את העדות.

אמירת "שליח בית דין אני"

אומר הרמב"ם: **ואין האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** הוא אומר רק משהו אחר, הוא אומר: **אלא אומר שליח בית דין אני ונותנו לה בפני עדים.**

הוא אינו צריך כח, כבר יודעים. כאילו איכשהו כן, אבל אני אומר שאין צריך את ה... ה"בפני נכתב" כבר נעשה, כבר יודעים, הבעל כבר אינו יכול לערער בגלל בית הדין הראשון. הוא צריך רק להיות... לא! אין צורך, אין צורך. טוב מאוד, אז הראשון הוא זה שעושה זאת. השני שאומר "שליח בית דין אני" הוא רק בשביל בית הדין שישאלו: היכן ה"בפני נכתב" שלך? אומר הוא: אני שליח בית דין. טוב, כבר נטפל בזה. זו סתם הערה.

[[#5]] כן, וכל זה, השני עושה הלאה את אותו הדבר. השני יכול לעשות: **חלה השני או נאנס, משלחין אותו בית דין ביד אחר ואפילו מאה.** הוא צריך לעשות זאת גם כן בבית דין. אבל הם צריכים ללכת לבית דין.

משום, פשוט משום שבית הדין ישאל בכל פעם אם אין לו "בפני נכתב". האדם האחרון אינו יכול לומר "בפני נכתב", ובלי "בפני נכתב" הרי אין זה שווה כלום, הוא אינו יכול לעשות נאמנות לגט. הנאמנות הרי כבר נעשתה!

החכמים הרי עשו שיוכלו למנוע את ערעור הבעל, צריך העד האחרון להיות עד אחד, שהחכמים נותנים לו כח למנוע את הערעור. אבל הוא אינו יכול לומר "בפני נכתב", אבל הוא כן יכול לומר: "אני שליח בית דין", וזה מונע את ערעור הבעל.

אני חושב שהראשון מונע את ערעור הבעל. אבל הבעיה עם האחרון היא פשוט שבית הדין לא יקבל אותו. הוא ישאל אותו, הוא לא יניח. בית הדין אינו מניח לתת גיטין בלי "בפני נכתב". כך אני חושב, איני יודע.

אם כן בקיצור: **והאחרון אומר שליח בית דין אני.** בקיצור, הוא עושה עוד דבר: **ואף על פי שמת השליח הראשון.** טוב מאוד, יש לנו אותו הדבר שלמדנו קודם.

מדוע צריך בית דין? – ביאור הריב"ש

ומפני מה צריך בית דין? שואל הרמב"ם, מדוע צריך בית דין? קודם למדנו שכדי למנות שליח שני אין צריך בית דין, מדוע כאן צריך בית דין? הרמב"ם יודע שזה פשוט: **מפני שהוא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** טוב מאוד. וזה פועל רק בבית דין, כמו שלמדנו קודם.

אבל אם נתקיים הגט בחותמיו...

אני חושב שלא למדנו קודם. למדנו קודם ששני עדים מספיקים ל"בפני נכתב". אבל לכאורה כדי שהבא יהיה שליח בית דין, לא ברור לי מדוע באמת כך. מדוע לא יכולים אותם שני עדים לומר? להיות שליח בית דין, לא שליח... מדוע? מדוע אינו יכול לומר כמו שאני טוען, שהשליח הראשון יאמר בפני שנים "בפני נכתב", ודי! ושם הרי יש נאמנות, אחר כך זה ילך לבא, והבא יאמר שהראשון אמר "בפני נכתב".

זה איכשהו לא עובד. "בפני נכתב" הוא חידוש מסוים שעד אחד יכול לומר את המילים וזה ימנע ערעור. את החידוש הזה עשו החכמים רק כשהוא אומר כדת וכדין "בפני נכתב". ואם הוא אינו אומר "בפני נכתב", הם חייבו שיהיה דווקא בית דין. כן, אבל איני תופס בדיוק.

יש את ה"בפני בית דין", הוא אומר, כך הוא מפרש, הוא מביא בשם הריב"ש, ש"בפני בית דין" אין פירושו בית דין של שלשה אנשים אחרים; זה אותו הדבר כמו כל "בפני נכתב". הוא צריך שנים, והוא עמהם הוא בית דין, כך אמר הרמב"ם. אם כן זה מיישב את שאלתי.

כן, אני מבין, אין הפשט שנעשים יותר משנים; סך הכל הוא צריך שיהיו עדים למינוי השליחות שלו, לאפוקי קודם שלכאורה הוא אינו צריך אפילו את זה. כלומר, הוא אינו צריך לומר; ב"במקום שאין צריך לומר בפני נכתב", הוא אינו אומר כלום, הוא פשוט שולח שליח. זה כל החילוק, כן.

כשהגט נתקיים בחותמיו

אומר הרמב"ם: **אבל אם נתקיים הגט בחותמיו**, מה פירוש גט שנתקיים בחותמיו שאינו צריך "בפני נכתב"? פירושו שהיה בית דין שישב על קיום הגט. אז **אף על פי שנתנו שליח לשלח אפילו מאה בינם לבין עצמן עד שהגיע הגט לידה**, השליח לא עשה זאת בפני עדים, אלא השליח עשה בינם לבין עצמן. אהה, **הרי זה כשר**, משום שכל הסיבוך שצריך שזה יהיה בפני בית דין היה בגלל ה"בפני נכתב", אבל אין צורך ב"בפני נכתב", משום שלא יוכלו לערער על הגט כיון שכבר נתקיים בחותמיו. אז הוא כשר כמו כל דיני שליחות, אין צורך למנות בפני בית דין וכדומה.

אומר הרמב"ם: **ואף על פי שלא פירש הבעל ולא אמר לו שלחו ביד אחר**, אין צורך שיהיה שהוא ממנה שליח אחר; הוא יכול להעביר זאת לאחד **אם חלה או נאנס הרי זה משלחו**, הוא יכול לשלוח אותו אם חלה.

מדובר כאן על קיום הגט בחותמיו: כאשר יש קיום הגט בחותמיו, אין הוא צריך למנות בבית דין, ואין הוא צריך להיות בפני עדים. בשניהם, החידוש כאן, זה הולך על אותו דין שלמדנו קודם, אין שום הבדל. זה שהשליח יכול לעשות שליח נוסף, אינו צריך את פירושו של הבעל. כן?

או שמא צריך לקרוא: **ולא אמר לו שלחו ביד אחר, אם חלה או נאנס הרי זה משלחו**. כלומר, אומדים שהוא מסכים שאם חלה או נאנס יוכל לשלוח. מה פירוש כך? בדבר כזה דווקא כך? האם תולים את זה במקרה שיש בחותמיו? לא, לא, אין שום הבדל, אין לזה שום קשר; בכל שלושת המקרים אין צורך שהבעל יאמר, כפי שלמדנו קודם. כי, כן, כבר...

הלכה כ"א-כ"ב: כאשר שליח עושה שליח שני במקרה של אונס

ר' יצחק: כלומר, אנו אומדים שהוא מסכים שאם חלה או נאנס יוכל... מה פירוש גם כאן? הרי גם כאן הוא יושב כך? לא, לא, אין שום הבדל. זו הלכה, אין לזה כאן שום קשר. בכל השלושה, בכל המקרים, בכל שלושת המקרים אין הבעל צריך לומר, כפי שלמדנו קודם. כן, כבר למדנו בהלכה, וכו', הרבה הלכה קודמת, בחלק הראשון של הפרק.

להפך, אם הוא אומר במפורש – כך אומר המראה משנה – אם הוא אומר במפורש, אין צריך לחכות לחלה או נאנס, יכול הוא סתם כך. אם לא אמר, אז דווקא חלה או נאנס, כי אנו אומרים שאינו רוצה שסתם כך יתנו לאחר, אלא רק אם יש לך אונס, אז. כן.

למנות שליח שלא בפניו

[[#2]] אומר הרמב"ם: **כל העושה שליח אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין.** בכלל אין צריך בית דין, איני מבין מה הוא אומר. **אלא אומר להן הרי פלוני שלוחי ואפילו שלא בפניו.** הוא יכול לומר לבית הדין שפלוני הוא שליח, אבל מה הוא, איני יודע. זה מדבר עוד על המקרה שבו אולי כן צריך בית דין. כלומר, הוא אומר שכאשר צריך בית דין כדי לעשות את פלוני שליח מיוחד, למשל בפני נכתב, אין השליח צריך להיות שם, לכאורה. כן, על זה הוא מדבר. כאשר בית הדין עושה שליח, השליח אינו צריך להיות שם. אפשר לומר שיענקל יהיה שליח, וכבר ישלחו אליו בדואר.

וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו אפילו הן מאה. הוא אומר שמסירת השליחות השנייה בבית דין, או כאשר אין צריך בית דין – אה, כן צריך בית דין – צריך שיהיה השליח הראשון, שליח א', שאומר לשליח ב'. כן.

הלכה כ"ג: אשה שנעשית בעצמה שליח להולכה לגיטה

[[#3]] עכשיו לומדים על... כלומר, השליח השני הלך לבית הדין הבא, גם הוא חלה, וכו', אותו הדבר. עכשיו לומדים על אשה שנעשית בעצמה שליח, נכון? אשה שנעשית שליח לקחת את גיטה שלה. כן?

האיש שנתן גט לאשתו ונכתב ונחתם בפניה, אדם נותן גט לאשתו, והייתה כתיבה וחתימה בפניה. אבל כאשר הוא מוסר לה אותו, במקום שתהיה נתינת גט כראוי, הוא אומר לה: לא, לא, לא, זה עדיין אינו גט. **ואמר לה,** עכשיו את נעשית **שליח להולכה עד בית דין פלוני.** את נעשית עכשיו שליח, שתביאי את הגט לבית דין פלוני, **והם יעמידו שליח,** הם יעמידו שליח, **ויתנו לך גט זה ותתגרשי בו,** הם יתנו לך, ימנו שליח. והם יתנו לך את הגט, ורק אז תתגרשי. אז מה? יכולה היא בעצמה לומר בפני נכתב. יפה מאוד, לכאורה זה מה שהוא רוצה להשיג, כי הוא חושש שמישהו

יערער על הגט, אולי זה מועיל, עכשיו היא מקבלת את התוקף. אבל הרמב"ם מסביר, את זה אפשר לעשות לכתחילה, הוא יכול לגרשה אז, ואז גם אין לה ערעור.

תנאי הבעל במסירה

אומר הרמב"ם: **במה דברים אמורים** שהיא מתגרשת רק אחר כך, שהיא נעשית שליח והגט בפועל יתבצע אחר כך, **בשהתנה עליה הבעל תנאי זה,** כאשר הבעל התנה את התנאי, הוא התנה שהגט לא יחול עדיין עכשיו. פרק מאוחר יותר יהיה הלכות תנאים. כן, למה לא? הוא נעשה שליח בלי עצם תנאי האשה. כן, זה אינו ממש תנאי, כן, אבל זה לא, כן, זה אינו תנאי שהוא נותן; תנאי הוא כאשר עושים עכשיו את המעשה ומתנים תנאי במעשה. כאן הכוונה רק לומר שהוא אינו עושה זאת. אין זה תנאי, נתינתו לאשה אינה עושה כלום, תנאי.

הלכה כ"ד: נאמנותה של אשה המחזיקה גט בידה

[[#4]] **אבל אם לא התנה עליה,** כאשר היא מגיעה לבית הדין השני לאשר את הגט או מה, אינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם, **והרי היא בחזקת מגורשת.** מדוע? אומר כעת הרמב"ם כלל: **הואיל וגט שבידה כתוב כהלכתו.** כאשר רואים שאשה מחזיקה גט בידה, היא בחזקת מגורשת. ורואים גט שנראה כתוב כראוי, **והעדים חותמין עליו,** אף על פי שלא היה קיום הגט בחותמיו, **ואף על פי,** אומר הרמב"ם, **ואף על פי שאין אנו מכירין כתב העדים,** איננו מכירים את כתב העדים, **ולא נתקיים,** לא היה קיום חתימות הגט, אבל **אין חוששין לה שמא זייפה אותו,** לעולם איננו חוששים לאשה שהיא תזייף גט ותעשה לעצמה גט.

הטעם הראשון: אינה מקלקלת על עצמה

מדוע? **שהרי אינה מקלקלת על עצמה.** אשה לא תקלקל את עצמה, אשה לא תכניס את עצמה למצב שבו תצטרך לצאת והוולד ממזר, אם הבעל יוכל לערער עליה.

כיצד יוכל הבעל לערער עליה? מה פירוש, אם הבעל יבוא עם שני עדים, הרי יוכל לערער עליה, בעל כזה לא יוכל לעשות לה. מה? עם עדים אפשר הכול. מדוע? לא, אבל אני אומר, אם הבעל אינו יכול לערער, הרי אין לה, הרי היא כבר כן יכולה לזייף.

אני אומר, היא יכולה לזייף, אבל אני אומר אינה מקלקלת על עצמה. אילו הייתה מזייפת, הייתה מקלקלת את עצמה, כי אז היה הבעל בא עם עדים, או עם ראיה ברורה. ו"אינה מקלקלת על עצמה" פירושו שסומכים עליה שהיא מביאה גט אמיתי, שאינה עושה זיוף. אילו היה זיוף, היה זיוף, מה השאלה? כיוון שהבעל אינו יכול לערער, הרי היא כבר כן יכולה לזייף, כי כל הסיבה היא משום שאינה מקלקלת על עצמה. אני אומר שזה עדיין קיים, אילו היה זה זיוף אמיתי, היה הבעל יכול למצוא עדים. עדים מועילים תמיד. כן, יש כל מיני דרכים איך אפשר.

הטעם השני: עדים החתומים על הגט כמי שנחקרה עדותן

[[#5]] **ועוד,** לא רק זה, אין צורך להגיע לחזקה החדשה שאינה מקלקלת על עצמה. **שהעדים החתומין על הגט,** כאן מגלה לנו הרמב"ם סוד שכבר נאמר – צריך עכשיו לחזור ולקרוא את כל הפרק שוב, זה מיישב הרבה עניינים. זה נכון בכל שטר, אה, זה פשוט. **שהעדים החתומין על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין,** עדים שחתומים על גט, מקובל שזה כמי שנחקרה עדותן בבית דין. עד? **עד שיהיה שם מערער.** עד שבא הבעל או... בכל שטר, אותו הדבר. מישהו שיש לו נאמנות כלשהי ומערער.

לפיכך... אנו מחמיצים, לפיכך. זה פשוט מאוד, לפיכך. **לפיכך נעמיד הגט,** לפיכך, משום כך במקרה שלנו כאשר אשה באה עם גט ולא אמרה בפני נכתב, לא אמרה כלום, זה בסדר, **נעמיד הגט בחזקתו,** נאמר שהגט בחזקתו, יש לה גט שנראה כגט טוב, יש חזקה שאשה שיש לה גט היא מגורשת, **ותינשא ואין חוששין שמא יימצא מזויף.**

כמו. אין חוששים, אומר הרמב"ם, כמו, כפי שתמיד, כמו במקרים אחרים, כאשר לא האשה עצמה מביאה, **כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח.** כאשר שליח מביא גט, אף אם אינו אומר בפני נכתב בפני נחתם, הרי הוא בחזקת כשר **עד שיערער הבעל.** אהה. עד שהבעל יערער, או **עד שיביא ראיה שהוא מזויף או בטל,** או אם הבעל יביא ראיה שהוא מזויף או בטל, עד אז הוא תמיד בחזקת כשר. כשם שהוא בחזקת כשר כאשר שליח כלשהו מביא אותו, כך גם הוא בחזקת כשר, הגט בחזקתו, כאשר האשה מביאה אותו בעצמה. ממילא הוא תמיד בחזקתו, אין צורך לומר בפני נכתב.

אם כן, מה שאמר במעשה שבו אפשר לומר בפני נכתב, כאשר האשה עצמה יכולה לומר בפני נכתב, זה רק כאשר היה התנאי. אם כן, הרמב"ם גילה כאן סוד כזה, חידוש כזה: שכאשר אשה מחזיקה גט, יש חזקה, זה נראה כגט, יש חזקה שזה גט טוב. אין צורך ללכת לקיים אותו. זו חזקה של, זה כלל של עדים החתומין על הגט כמי שנחקרה עדותן בבית דין. כן כן, חזקה, זו חזקת עדים החתומים על השטר.

אם כן, הרמב"ם אומר שלא תהא אשה גרועה משליח, שהוא מביא ממקום שאין צריך לומר בפני נכתב. אכן, כל הדבר שלמדנו שיש תקנה שצריך לומר בפני נכתב, זה דווקא כאשר עדיין לא ניתן הגט, כאשר הגט עדיין לא חל, אז, ממקום רחוק, אפילו האשה עצמה צריכה לומר בפני נכתב.

אבל כאשר היא כבר אמרה שכבר היה הגט – מעניין מאוד, כן, האשה למשל שבאה לבית הדין ואמרה שהבעל התנה את התנאי, אם היא אומרת, אז היא צריכה לומר. אילו הייתה אומרת שקר, אילו הייתה אומרת שהיא כבר התגרשה, כל הבעיה אינה מתחילה, אינה צריכה כלום. כאשר היא אומרת: זה הגט שלי ואני הולכת עכשיו להתגרש, היא צריכה לומר דברים. אבל כאשר היא מביאה גט, אז יש לה נאמנות.

מעניין, מדובר כאן גם לכאורה שלאשה יש חזקת אשת איש. אבל ברגע שהיא מראה גט יפה שנראה טוב על פניו, לא בדקו אותו, אבל הוא נראה טוב, יש חזקת גט שזה גט טוב.

הטעם השלישי: ראיה מגט הניתן בפנינו

[[#6]] אומר הרמב"ם הלאה, והרמב"ם נותן עוד טעמים. נראה שההלכה לא הייתה כל כך פשוטה לכל אחד, צריך לומר כך, שכאשר אשה מביאה גט מאמינים לה, מדוע? **שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן,** אם בכל גט נתחיל לחשוש שמא אינו כשר, **היה לנו לחוש,** היינו צריכים לחשוש גם **בגט שיתן אותו הבעל בפנינו.**

אפילו גט שהוא גט טוב, הבעל בא לפני בית דין ונותן גט. האם צריך, ממה אפשר לחשוש? הרי אפשר לחשוש **שמא ביטלו ואחר כך נתנו,** שמא ביטל את הגט, שמא עשה מודעה, **או שמא עדים פסולים חתמו בו והרי הוא כמזויף מתוכו,** שמא יש עדים פסולים, שאז אינו מועיל אפילו שזה בפנינו בפני בית דין, בפני עדים, שהוא מזויף מתוכו. **או שמא שלא לשמה נכתב,** לכל הדברים האלה אין חוששים.

וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו, כשם שאין חוששים לכל הדברים האלה, **אלא נעמידו על חזקתו,** מעמידים את הגט על חזקתו, **עד שייודע שהוא בטל, כך לא נחוש,** אותו הדבר אין חוששים **לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה,** ואין חוששים שהיא מוכרחת לומר, ואם אינה אומרת אינו כשר.

ההבדל בין דיני איסורין לדיני ממונות

מוסיף הרמב"ם: **שאין דיני האיסורין כדיני הממונות.** הרי יש דין קיום שטרות, קיום שטרות דרבנן למדנו, אבל קיום שטרות. כן, מה שלא קוים אינו שווה כלום. צריך קיום שטרות. אי אפשר לגבות ממון על ידו, אומר הרמב"ם זה רק בממון, אבל באיסורין אינו כן.

כלומר, לעניין אפילו איסור אשת איש שיש בו כל הדברים, כגון עבד למשל, עבד שהביא גיטו, וכתוב שבקניינים צריך גט שחרור אולי כן, אבל יש הרבה שטרות שאי אפשר לגבות בלי קיום, מה שאין כן בגט, דבר שאומרים שהיא אינה אשת איש, אומר הרמב"ם שיש לה נאמנות. כן, זה אינו כמו דיני ממונות. כי אתה, אתה בדרך כלל צריך באמת גם כאן רמה גבוהה יותר של נאמנות. כן, אבל זה צריך לומר, היא צריכה לומר שהיו שני עדים. אבל כאן הרי יש חזקה, החזקה שלה היא חזקה טובה והיא יכולה להינשא על פיה.

כן, ההלכה, אומר ה..., נו, איפה זה? אומר ה... לגבי הלכה, תרצה לומר שבמקרה כזה את הכתובה לא תוכל לגבות? כי הכתובה היא אילולי לממון, תוספת כתובה. צריך עוד לחשוב, כך זה נשמע. ולעניין אשת איש כך זה נשמע מהרמב"ם, הרמב"ם אומר שזה עניין של איסורא לממונא, זה מעניין, כלומר הוא מתכוון רק לשאול כי כאן הרי ש...

ההבדל בין להתיר להינשא לבין לגבות את הכתובה

ר' יצחק: נו, איפה זה? אומר ה... לגבי ההלכה, יש מי שאומרים שבמקרה כזה את הכתובה לא תוכל לגבות מזה, כי הכתובה תהיה איסורי ממון, תוספת כתובה. כך זה נשמע. או הכתובה עצמה. כך זה נשמע מהרמב"ם. הרמב"ם הרי אומר שזה אחד מאיסורי ממונות. זה מעניין.

כלומר, אתה מתכוון רק לשאול, כי אתה כן, יש כן דבר כזה של דיני, איך קוראים לזה? של קיום, נכון. כך משמע כאן.

מדוע הרמב"ם מאריך בסברות ואומר "יראה לי"

[[#2]] אבל רואים מאריכות הרמב"ם, הרמב"ם מביא שלוש או ארבע סברות שונות מדוע הדין כך. נראה שההלכה אינה כתובה בבירור, והרמב"ם אומר **שיראה לי,** היה ברור מאוד שכך כתוב, אבל נראה שאנשים אחרים כן חשבו שצריך לקיים, כי כל הפרק מדבר על ההלכה שאין מאמינים מיד לגט, צריך לומר בפני נכתב.

וזה קצת חידוש של הרמב"ם שבפני נכתב הוא רק כאשר עדיין לא נעשה מעשה הגט. ברגע שכבר נעשה, כל זמן שאין שום ערעור, או כל זמן שאף אחד אינו מערער, החזקה היא שכן, זו ה...

ההשוואה בין תחילת הפרק לסוף הפרק

והרמב"ם הרי אמר כך מיד בתחילת הפרק שהיא יכולה להינשא. כן, כן. בתחילה היה כתוב כך, שם היה כתוב כאשר בא שליח. כאן כתוב כאשר האשה עצמה. זה נכון, זו אחת מסברות הרמב"ם, שלא יתכן שהאשה תהיה גרועה משליח.

צריך להשוות את הסוף לתחילת הפרק ולומר כך: כאשר יש גט, לגט יש מעין חזקה עמו. ממילא לכן היא יכולה להינשא. אחר כך, כשהוא יכול לערער, החזקה אינה כל כך חזקה. או אם זה ממקום רחוק, או התקנה.

לא, בפני נכתב אינו פתרון לערעור, בפני נכתב הוא תקנה כדי שלא יהיה ערעור. זה סוג אחר של דבר, ואז פוסלים מדרבנן כי עשו תקנה כזו. זה סוג אחר של סברא. בפני נכתב אינו משום שאנו אומרים שיש ערעור, אלא רק שאנו דואגים לה שפלוני יערער ולא נוכל ליישב את הערעור. זה סוג אחר של... מבין? אין זו סתירה כלל בין סוף הפרק לתחילת הפרק.

השגת הראב"ד בפרק י"ב

[[#3]] כן, שזה פרק ז', כן. הוא אומר שבפרק י"ב אומר הראב"ד שצריך כן לעשות קיום אפילו כשאין ערעור. כך מביא המגיד משנה. בפשטות, כשנגיע לפרק י"ב נראה שם. אבל כך הוא טוען: **אומר אני שיתקיים בחותמיו ואחר כך יינתן לה.**

זה ה..., אדרבה, שם הוא אומר במפורש את אותו הדבר, כי שם יש יותר פרטים על שאלות מסוג זה, אבל כאן כתובה במפורש שוב ההלכה, שאם היא באה עם גט היא נאמנת. אוקיי, נלמד שם.